

Inhoudsopgave

Inleiding	p. 1
Onderzoeksvragen	p. 3
Afleiding van het model en daaruit resulterende vergelijkingsmogelijkheden	p. 3
Theoretisch kader	p. 5
Methoden	p. 6
Procedure en respondenten	p. 6
Meetinstrument	p. 7
Item-analyse	p. 7
Verschil tussen de Nederlandse en de Duitse meetinstrumenten	p. 9
Analyse	p.10
Resultaten	p. 11
Vergelijking van ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’ in Duitsland met het model	p. 13
Vergelijking tussen de Nederlandse enquête en de Duitse enquête	p. 15
Vergelijking tussen de onderwerpen ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’	p. 18
Discussie en Conclusie	p. 21
Referenties	p. 23
Bijlage	p. 24

Inleiding

Het dagelijkse leven van mensen zit vol met gevaren en risico's. Sommige betreffen de gezondheid of zelfs het leven van de mensen. Maar hoe worden deze gezondheidsrisico's beleefd? En wat voor een rol speelt informatie erbij? Beïnvloedt informatie het waarnemen van risico's of is het precies andersom, dat de beleving van risico's invloed erop heeft in hoeverre iemand op zoek gaat naar informatie en naar welke informatie hij of zij dan precies zoekt? Antwoorden op deze vragen zijn belangrijk voor organisaties en overheidsinstanties, die de publieke opinie van informatie over risico's voorzien. Informatiezoekgedrag is een relatief nieuw gebied van onderzoek in risicocommunicatie (Ter Huurne & Gutteling, 2006). Maar ook in de gezondheids- en risicopsychologie is het belangrijk om meer over de samenhang tussen informatiezoekgedrag en risicoperceptie te weten te komen. Zo kan het wel of niet zoeken van informatie over risico's gerelateerd zijn aan het ontwikkelen van gezond gedrag en het behouden ervan (vgl. Griffin, Dunwoody & Neuwirth, 1999).

Verskillende modellen werden ontworpen om de samenhangen tussen factoren en informatie zoekgedrag te verklaren, zoals bijvoorbeeld het 'Heuristic-Systematic Model' van Eagly and Chaiken (1993) of het 'Model of Risk Information Seeking and Processing' van Griffin et al. (1999). Een ander model werd door Ter Huurne (in press) ontwikkeld. In haar model, te zien in Figuur 1., beschrijft zij de samenhangen tussen informatiezoekgedrag, determinanten van informatiezoekgedrag en hun voorspellers met betrekking tot de risico's van industriële stoffen. In deze studie zal worden onderzocht in hoeverre ter Huurne's model met betrekking tot industriële stoffen toepasbaar is in een andere, maar toch op de demografische structuur van Nederland lijkende populatie, en of haar model ook op een ander onderwerp van gezondheidsrisico toepasbaar is. Op die manier zal dit onderzoek als hulpmiddel worden beschouwd om de algemene geldigheid van het model verder te kunnen onderzoeken.

Ter Huurne (in press) beschrijft met haar model het voorspellende effect van informatie sufficiëntie, risicoperceptie en zelfeffectiviteit van mensen op hun voorgenomen informatiezoekgedrag met betrekking tot risico's. Om de samenhang tussen de determinanten in de praktijk te onderzoeken, heeft zij meetinstrumenten voor de relevante concepten ontwikkeld; deze meetinstrumenten in de vorm van vragenlijstitems werden gevalideerd met behulp van een enquête in Nederland. De data van deze enquête werden ingewonnen door middel van een vragenlijst over het onderwerp 'industriële stoffen'. Met het begrip 'industriële stoffen' werden potentieel gevaarlijke substanties bedoeld die in de industrie geproduceerd, gebruikt, opgeslagen of getransporteerd worden, en die, als zij vrijkomen, ernstige gevolgen kunnen hebben voor de veiligheid en gezondheid van de burgers. Uit de resultaten van haar enquête bleek, dat informatiebehoefte, risicoperceptie en aanwezige kennis directe determinanten van informatiezoekgedrag zijn, en dat vertrouwen, engagement, sociale invloed en zelfeffectiviteit effect hebben op de risicoperceptie, terwijl de informatiebehoefte door engagement en de sociale invloed wordt beïnvloed. De uitkomsten van Ter Huurne ondersteunen een groot deel van de verwachte samenhangen uit haar theoretische model, maar anderen konden door de Nederlandse data niet worden bevestigd.

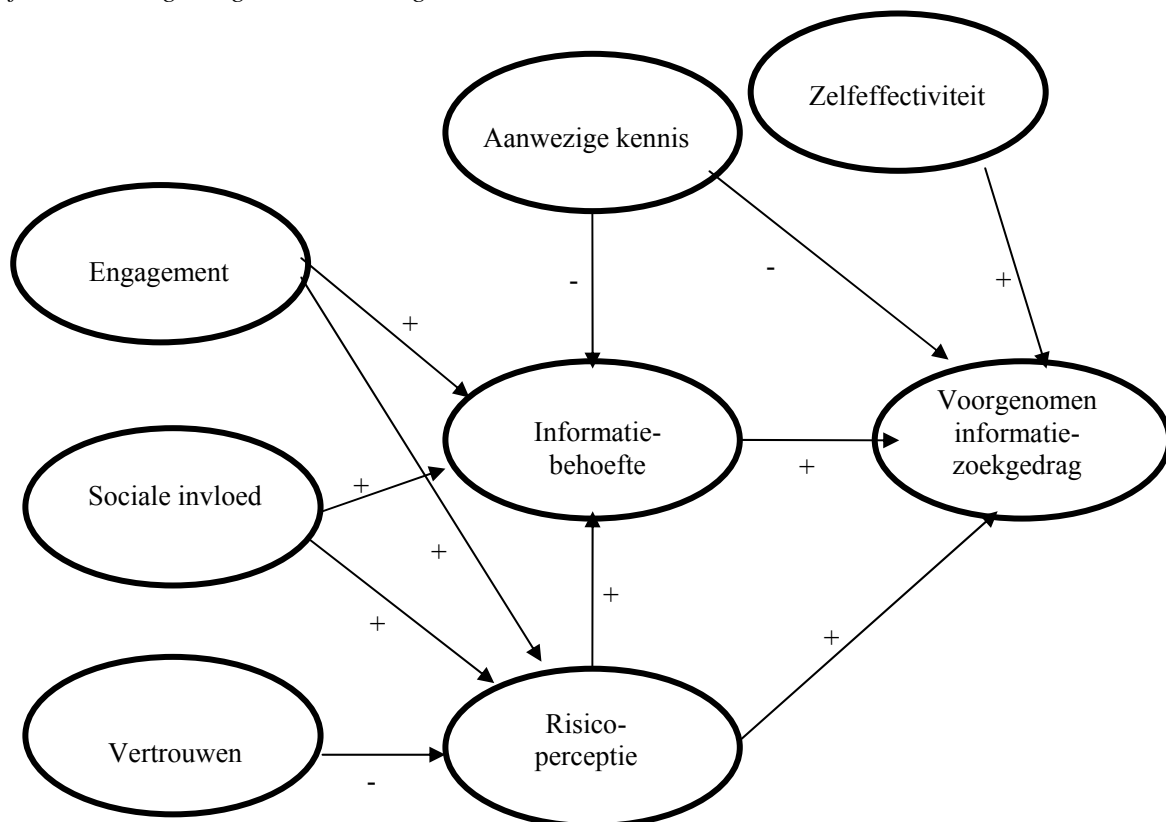
Ter Huurne heeft haar model getoetst door toepassing van operationalisering van de belangrijke constructen op het concrete onderwerp 'industriële stoffen' en het houden van een enquête hierover in Nederland. Maar omdat Ter Huurne's model gebaseerd is op algemene theoretische aannames, zou kunnen worden verwacht, dat de in het model beschreven constructen en hun samenhangen ook van toepassing zullen zijn op een populatie in een ander land en op een ander risico. Deze verwachtingen zullen dan ook in dit onderzoek worden nagegaan, doordat de operationalisering van het model naast het onderwerp 'industriële stoffen' ook op het onderwerp 'Gammelfleisch' worden toegepast en de enquête over deze

twee onderwerpen in Duitsland wordt gehouden. Het begrip ‘Gammelfleisch’ betekent in de Duitse spreektaal zo veel als ‘bedorven vlees’ en was in de laatste maanden een actueel onderwerp in de Duitse media. Het ging erover dat in Duitsland vlees en vleesproducten werden verkocht, waarvan de houdbaarheidsgrens al lang was overschreden, of dat zelfs al bedorven was. ‘Gammelfleisch’ wordt door de consument niet altijd als zodanig herkend, omdat het vaak gemarineerd, al gebakken of op een andere manier verwerkt, wordt aangeboden. Om deze reden vormt ‘Gammelfleisch’ een gezondheidsrisico; de gebruiker consumeert mogelijk bedorven, dus ongezond of zelfs giftig vlees zonder zich ervan bewust te zijn.

Voor het onderwerp ‘Gammelfleisch’ werd gekozen, omdat wordt verwacht dat het een ander type risico dan ‘industriële stoffen’ betreft. Net als het onderwerp ‘industriële stoffen’ beschrijft het onderwerp ‘Gammelfleisch’ een risico voor de gezondheid van burgers. Maar terwijl het eerst genoemde meer een algemeen, extern risico lijkt te zijn, omvat ‘Gammelfleisch’ een meer persoonlijk risico. Het verschil zit vooral in de beleving. Bij de voorstelling bedorven vlees te eten, worden vooral emotionele reacties opgeroepen, zoals bijvoorbeeld sterke walging. Het gevaar van ‘Gammelfleisch’ lijkt dichterbij de mensen te staan; ‘Gammelfleisch’ zouden mensen in hun directe omgeving kunnen hebben. Bijvoorbeeld kunnen mensen met ‘Gammelfleisch’ in aanraking komen tijdens het kopen en het bereiden van vlees; en zodra het wordt geconsumeerd, wordt het op een bepaalde manier ook een interne risico, terwijl industriële stoffen worden geacht, in de meeste gevallen, verder van de mensen af te staan en de risico’s extern blijven. Bovendien lijkt het zo, dat ‘Gammelfleisch’ door zijn actualiteit een concreter onderwerp voor mensen in Duitsland is, dan het meer abstracte thema ‘industriële stoffen’.

Figuur 1.

Ter Huurne’s model (in press); verwachte relaties tussen geselecteerde variabelen van voorgenomen informatiezoekgedrag met betrekking tot risico’s.

Onderzoeksvragen

Ten eerste zal in dit onderzoek worden verhelderd in hoeverre het model van ter Huurne toepasbaar is op de onderwerpen ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’ in een Duitse populatie. Er zal worden gekeken of de in het model voorspelde samenhangen tussen de concepten (zoals weergegeven in Figuur 1.) door de resultaten van een enquête in Duitsland over de twee onderwerpen worden weerspiegeld. Twee vragen zullen hierbij worden beantwoord: (1.1) In hoeverre zijn de samenhangen tussen de relevante concepten met betrekking tot het onderwerp ‘industriële stoffen’ in een Duitse enquête zoals zij in Ter Huurne’s model (in press) worden voorspeld? (1.2) In hoeverre zijn de samenhangen tussen de relevante concepten met betrekking tot het onderwerp ‘Gammelfleisch’ in een Duitse enquête zoals zij in Ter Huurne’s model worden voorspeld?

Nadat het grootste deel van de in haar model voorspelde samenhangen door de resultaten uit Ter Huurne’s enquête over gevaarlijke industriële stoffen (in press) werden bevestigd, maar er ook een deel is dat niet wordt ondersteund, zal het interessant zijn, om ernaar te kijken of een enquête in Duitsland over hetzelfde onderwerp tot vergelijkbare resultaten zou leiden als in Nederland. De tweede onderzoeksvraag in deze studie zal om deze reden luiden: (2) Verschillen de samenhangen van de in het model voorspelde relevante constructen tussen de onderwerpen ‘industriële stoffen in Nederland’ en ‘industriële stoffen in Duitsland’? Hierbij zullen de resultaten uit ter Huurne’s enquête over het onderwerp ‘industriële stoffen’ in Nederland worden vergeleken met de resultaten uit een enquête in Duitsland over hetzelfde onderwerp; onderzocht zal worden, of de door het model voorspelde samenhangen in Duitsland significant verschillen van die in Nederland.

Naast de onderzoeking van de toepasbaarheid van het model van ter Huurne (in press) op de uitkomsten van de Duitse enquête over de onderwerpen ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’, en de vergelijking van de resultaten uit de Nederlandse enquête over het onderwerp ‘industriële stoffen’ van ter Huurne met de resultaten uit de Duitse enquête over ‘industriële stoffen’ in deze studie, zal worden gekeken, of de samenhangen tussen de onderzochte concepten uit ter Huurnes model verschillen tussen de onderwerpen ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’ in Duitsland. De derde onderzoeksvraag van deze studie luidt: (3) Verschillen de in het model voorspelde samenhangen van de relevante constructen tussen de onderwerpen ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’ in Duitsland? Bij het beantwoorden van deze vraag zullen bij de resultaten van de Duitse enquête worden onderzocht in hoeverre de samenhangen tussen de twee thema’s verschillen.

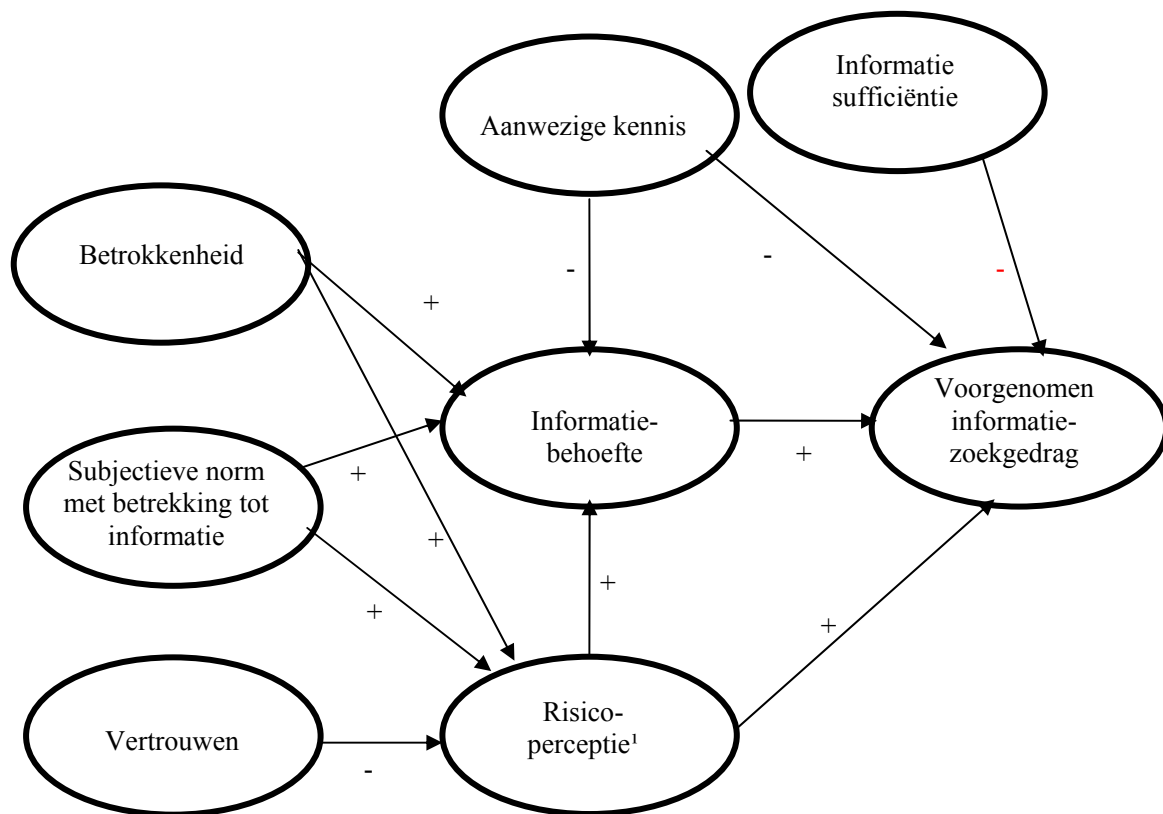
Afleiding van het model en daaruit resulterende vergelijkingsmogelijkheden

Vanwege de grote complexiteit van het model van Ter Huurne (in press) zal in deze studie niet het gehele model met alle dimensies van zijn constructen worden onderzocht, maar een afgeleide versie ervan. Het construct ‘engagement’ bleek uit Ter Huurne’s onderzoek te bestaan uit de twee factoren ‘betrokkenheid’ en ‘persoonlijke relevantie’; in deze studie zal alleen de dimensie ‘betrokkenheid’ van deze construct worden onderzocht. Het concept ‘sociale invloed’ uit Ter Huurnes model zal in dit onderzoek door het aspect ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’ worden benaderd. ‘Risicoperceptie’ bestaat uit door de drie componenten ‘waargenomen gevaar’, ‘ernst van de gevolgen’ en ‘affectieve reactie’. De constructen ‘vertrouwen’, ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’, ‘aanwezige kennis’ en ‘informatiebehoefte’ worden in deze studie op een vergelijkbare manier onderzocht als in Ter Huurne’s onderzoek (in press). Het construct ‘informatie sufficiëntie’, dat in de studie van ter

Huurne door de twee factoren ‘aanwezige kennis’ en ‘waargenomen gevaar’ werd beschreven, zal in dit onderzoek, niet alleen door deze twee factoren, maar ook als zelfstandige variabele worden gemeten. De determinant ‘zelfeffectiviteit’ uit Ter Huurne’s model zal volledig worden weggelaten. Alleen die constructen, die in het afgeleide model staan, zullen dan ook in de enquête in Duitsland worden gemeten. In Figuur 2. is het afgeleide model te zien met de in deze onderzoek relevante concepten. Het wordt verwacht dat door het onderzoeken van het afgeleide model uitspraak kan worden gedaan over de toepasbaarheid van het generieke model van Ter Huurne (in press).

Figuur 2.

Van ter Huurne’s model (in print) overgenomen, oftewel afgeleide constructen en hun verwachte relaties.

¹bestaand uit de drie componenten ‘waargenomen gevaar’, ‘ernst van de gevolgen’ en ‘affectieve reactie’.

Uitgaand van het afgeleide model bieden zich in dit onderzoek verschillende vergelijkingsmogelijkheden aan. Bij het verhelderen van de eerste onderzoeksvraag zal de globale toepasbaarheid van het model op een ander populatie en een ander onderwerp worden onderzocht. Om deze reden zullen dan de uitkomsten uit de Duitse enquête worden vergeleken met de in het model voorspelde samenhangen tussen ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ en zijn determinanten ‘aanwezige kennis’, ‘informatiebehoefte’ en ‘risicoperceptie’ (in zijn geheel), als ook met de voorspelde samenhang tussen deze determinanten en hun voorspellers ‘betrokkenheid’, ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’ en ‘vertrouwen’, maar niet met de samenhangen van ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ met het construct ‘informatie sufficiëntie’ als zelfstandige variabele en

de drie componenten van 'risicoperceptie'. Deze laatstgenoemde samenhangen, die niet onder onderzoeksvraag één worden onderzocht, zullen bij de bewerking van de derde onderzoeksvraag aan bod komen. Om de tweede onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zal worden gebruik gemaakt van de data uit Ter Huurne's enquête in Nederland over gevaarlijke industriële stoffen. Bij de vergelijking van de Nederlandse uitkomsten met de resultaten uit de Duitse enquête kunnen dus alleen samenhangen tussen concepten, die in beide enquêtes worden gemeten, worden onderzocht. Dat betekent dat met het oog op onderzoeksvraag twee de samenhang tussen 'voorgenomen informatiezoekgedrag' en 'informatie efficiëntie' niet wordt vergeleken tussen de twee landen; de overige in het model voorspelde samenhangen zullen wel worden onderzocht. Bij onderzoeksvraag drie zullen alle in het afgeleide model voorspelde samenhangen tussen de onderwerpen 'Gammelfleisch' en 'industriële stoffen' worden vergeleken.

Theoretisch kader

In het volgende zal worden uitgelegd wat de concepten die in deze studie zullen worden onderzocht, betekenen, hoe zij met elkaar samenhangen en waar zij in het generieke model van Ter Huurne (in press), terug te vinden zijn. De onderzochte concepten en hun verwachte samenhangen zijn afgebeeld in Figuur 2..

Voorgenomen informatiezoekgedrag

Het construct 'voorgenomen informatiezoekgedrag' beschrijft de mate waarin iemand van plan is naar informatie over bepaalde risico's op zoek te gaan. Van alle hieronder beschreven concepten wordt verwacht, dat zij of een direct, of een indirect effect hebben op de 'voorgenomen informatiezoekgedrag' (Ter Huurne & Gutteling, in press).

Subjectieve norm met betrekking tot informatie

Aan het construct 'subjectieve norm met betrekking tot informatie' ligt de veronderstelling ten grondslag, dat mensen door sociale normen worden beïnvloed (Griffin et al., 1999). Dat betekent dat het beleven van verwachtingen door anderen een effect heeft op het gedrag van een persoon. Het wordt verwacht dat een waargenomen druk van mensen in de omgeving zal leiden tot een grotere intentie tot informatiezoekgedrag. In het generieke model van Ter Huurne zit dit concept binnen het construct 'sociale invloed'. Van dit construct wordt aangenomen dat het invloed heeft op de constructen 'informatie behoefte' en 'risicoperceptie'.

Informatiebehoefte

Er bestaan verschillende manieren waarop personen een behoefte aan informatie beleven (Ter Huurne & Gutteling, in press). Bijvoorbeeld als mensen beslissingen moeten nemen, zij dus een onderwerp belangrijk voor hen wordt, stijgt hun begeerte naar informatie. Dat betekent dat het concept 'betrokkenheid' zich uitwerkt op het construct 'informatiebehoefte' en zo tegelijkertijd een positief effect op het voorgenomen informatiezoekgedrag zou kunnen hebben; betrokkenheid is een onderdeel van het construct 'engagement' uit het generieke model van ter Huurne. Een andere reden voor informatiebehoefte is, dat mensen zich ervan bewust worden dat ze te weinig kennis hebben over een bepaald onderwerp, dus als zij minder over deze onderwerp weten dan zij eigenlijk willen weten. Het verschil tussen 'aanwezige kennis' en de hoeveelheid kennis die iemand nodig heeft om verstandig met een onderwerp om te kunnen gaan, wordt 'informatie insufficiëntie' genoemd. Het concept 'informatie efficiëntie' zal dus meten in welke maat iemand denkt dat hij of zij op een bepaalde moment

genoeg weet over de stand van zaken om zich er een goed oordeel over te kunnen vormen. Het concept 'informatie sufficientie' zal in deze studie als aparte variabele worden gemeten. Van de concepten 'informatiebehoefte', 'aanwezige kennis' en 'informatie sufficientie' wordt verwacht dat zij invloed hebben op het voorgenomen informatiezoekgedrag.

Risicoperceptie

Het concept 'risicoperceptie' laat zich uit meerdere constructen samenstellen (Griffin e.a., 1999). In dit onderzoek zal het bestaan uit het 'waargenomen gevaar' en de 'ernst van de gevolgen', die betrekking hebben op de kennis over een risico, en de 'affectieve reactie', die verwijst naar de emotionele reacties op een risico. Uit eerder onderzoek bleek dat 'risicoperceptie' en 'informatiebehoefte' positief aan elkaar gerelateerd zijn en dat beide invloed hebben op de informatie zoekgedrag (Ter Huurne & Gutteling, in press).

Vertrouwen

Vaak is het voor mensen moeilijk om bepaalde risico's goed te kunnen beoordelen, omdat zij te weinig kennis hebben over het wetenschappelijke of technologische achtergrond van het onderwerp. In deze gevallen zijn zij afhankelijk van de informatievoorziening van experts. Het concept 'vertrouwen' beschrijft de verwachting dat verantwoordelijke instanties, zoals overheid en bedrijfsleven, handelen in het belang van de betrokkene. Vertrouwen kan het beleven van risico's beïnvloeden; een tekort aan vertrouwen kan de risicoperceptie versterken (Ter Huurne & Gutteling, in press).

Methode

Procedure en respondenten

De data voor het onderzoek werd ingewonnen met behulp van een enquête in Nordrhein-Westfalen. Nordrhein-Westfalen is een bondsland van Duitsland die direct grenst aan de Nederlandse provincies Overijssel, Gelderland en Limburg. Er werd in dit onderzoek voor deze regio gekozen, omdat zij in vele demografische en geografische punten op Nederland lijkt. De vragenlijst werd begin januari 2007 samen met een inleidende brief en een informatiebrief over de onderwerpen van de vragenlijst via post aan een aselechte steekproef van volwassen personen wonend in Nordrhein-Westfalen gestuurd met het verzoek, om de vragenlijst volledig in te vullen en in bijgevoegde retourenvelop terug te sturen; de port van de retourenveloppen was al betaald. Als alternatief op de papieren vragenlijst werd op de inleiding- en informatiebrief een internetlink meegestuurd, zodat de personen de vragenlijst ook op Internet konden invullen. Inleidende brief en informatiebrief zijn te vinden in de bijlage van deze studie.

De steekproef (N=936) werd getrokken uit een vooraanstaande Duitse marketing database. 64 vragenlijsten werden via internet ingevuld en 97 vragenlijsten werden door de proefpersonen op papier teruggestuurd, waarvan drie niet zijn ingevuld; dat komt overeen met een responsepercentage van 17,2 %. Op grond van te veel ontbrekende antwoorden op de items van de te onderzoekende concepten (vanaf 13 items) werden er 17 vragenlijsten, en vanwege te veel ontbrekende items in de gehele vragenlijst (vanaf 25 items) werd er één vragenlijst uit de analyse verwijderd. Uitschieteranalyse liet zien dat de totaalscore van een vragenlijst twee standaarddeviaties onder de mediaan lag; deze vragenlijst werd van de verdere analyse uitgesloten. Van de 158 ingevulde vragenlijsten waren dus 139 bruikbaar voor verdere analyse. Van de respondenten waren 45 % vrouwelijk en 55 % mannelijk.

Deelnemers waren tussen de 18 en 86 jaar oud, met een gemiddelde leeftijd van 52. Tien vegetariërs (7%) hebben de vragenlijst ingevuld.

Meetinstrument

Om de bovengenoemde concepten uit het model van Ter Huurne in een Duitse populatie te kunnen meten, werden in dit onderzoek al bestaande items uit verschillende versies van de vragenlijst van Ter Huurne over gevaarlijke industriële stoffen naar het Duits vertaald. Er werd voor items gekozen die uit eerder onderzoek bijzonder sterk bleken (bijv. Ter Huurne & Gutteling, in press). Tijdens het vertalen werd erop gelet dat de inhoud van elk item in het Nederlands gelijk was aan die van het item in het Duits, en dat de formulering zo dicht mogelijk bleef bij het oorspronkelijke Nederlandse item, maar de taal toch vloeiend en correct was. De vertaling werd door een groep van vier Duitsers die goede kennis van de Nederlandse taal hebben, geëvalueerd. Na goedkeuring van de vertaling van de items, werden de Duitse vragen over industriële stoffen op het onderwerp 'Gammelfleisch' toegepast. Om het meetinstrument zo weinig mogelijk te veranderen, werden waar mogelijk alleen de begrippen 'industriële stoffen' en 'Gammelfleisch' tegen elkaar uitgewisseld. Vervolgens werden de vertaalde en toegepaste vragen verzameld in een vragenlijst. De vragenlijst met de preciese formulering van de items is te vinden in de bijlage.

De items in het eerste gedeelte van de vragenlijst betroffen het onderwerp 'Gammelfleisch', terwijl de items in het tweede gedeelte over het thema 'industriële stoffen' gaan. Elk van deze twee gedeeltes was onderverdeeld in acht hoofdvragen bestaand uit meerdere items. De hoofdvragen met de bijbehorende items waren bedoeld om de concepten 'waargenomen gevaar' (door vier items), 'ernst van de gevolgen' (door vier items, waarvan de derde en vierde item niet relevant bleken te zijn voor dit onderzoek), 'betrokkenheid' (door drie items), 'affectieve reactie' (door zeven items), 'vertrouwen' (door acht items, waarbij item één, vier en zeven in deze hoofdvraag), 'voorgenomen informatie zoekgedrag' (door drie items) en 'subjectieve norm met betrekking tot informatie' (door vier items) in deze rangorde te meten. In de achtste hoofdvraag, bestaand uit tien items, zou met item één, vier en vijf het concept 'informatiebehoefte', met item twee en drie 'aanwezige kennis', en met de items zes tot en met tien het construct 'informatie sufficiëntie' worden benaderd. Alle items in de hoofdvragen één tot en met 16 werden beantwoord op een vijf-punt Likert-schaal lopend van 'Zeer mee oneens' tot 'Zeer mee eens', met uitzondering van de items betreffend de concepten 'waargenomen gevaar' en 'affectieve reactie'; deze werden gemeten op een vijf-punt Likert-schaal lopend van 'Helemaal niet' tot 'Heel erg'. Naast de items die bedoeld waren om boven genoemde concepten te meten, werden in het derde deel van de vragenlijst verder items opgenomen, om demografische gegevens van de deelnemers te verzamelen, zoals de leeftijd, de hoogste afgeronde opleiding, en items die bijvoorbeeld de voorkeur van de informatiebron bij het zoeken naar informatie zouden meten.

Item-analyse

Voordat men onderzoek ernaar kon doen of de resultaten uit een Duitse enquête het model van Ter Huurne zouden steunen, of deze enquête in een Duitse populatie tot vergelijkbare resultaten als in eerder onderzoek in Nederland zou leiden, en of het model ook op het onderwerp 'Gammelfleisch' kan worden toegepast, moest men er zeker van kunnen zijn, dat de items in de vragenlijst binnen een schaal na het vertalen naar het Duits en het toepassen op het andere onderwerp nog steeds betrouwbaar zijn. Om deze reden werden voor alle concepten in het meetinstrument de inter-item correlatie, de item-totaal correlatie en de interne consistentie berekend. Van de items werd verwacht dat zij sterker dan .40 met alle

andere items binnen een concept of de item-totaal-score correleren; een coëfficiënt α vanaf .70 werd als acceptabel beschouwd. (Spector, 1992). Deze richtlijnen werden echter alleen als oriënteringshulp beschouwd, omdat het niet in eerste instantie de bedoeling was het bestaande meetinstrument te verbeteren, maar om de toepasbaarheid van het model te onderzoeken. Om deze reden werden slechts items uit een schaal verwijderd wanneer dit een aanzienlijk hogere betrouwbaarheid van de schaal opleverde.

Waargenomen gevaar

Alle vier items van deze schaal hebben bij beide onderwerpen inter-item correlaties en item-totaal correlaties hoger dan .40. De interne consistentie van de schaal is bij het onderwerp 'industriële stoffen' hoger dan bij het onderwerp 'Gammelfleisch' ($\alpha=.91$ en $\alpha=.81$, respectievelijk).

Ernst van de gevolgen

De inter-item correlatie en item-totaal correlatie van de twee items van het construct 'Ernst van de gevolgen' zijn volgens de richtlijnen bij beide onderwerpen hoog genoeg, maar wat betreft 'Gammelfleisch' ligt de interne consistentie met een alfa van .67 iets onder de boven beschreven richtwaarde. Toch omschrijft deze waarde nog een vrij grote correlatie en de schaal werd niet veranderd. De interne consistentie bij 'industriële stoffen' is goed ($\alpha=.82$).

Betrokkenheid

De drie items van de schaal 'betrokkenheid' tonen zowel voor 'Gammelfleisch', als ook voor 'industriële stoffen' hoge inter-item correlaties, item-totaal correlaties en goede interne consistentie ($\alpha=.78$ bij 'Gammelfleisch', $\alpha=.81$ bij 'industriële stoffen').

Affectieve reactie

De inter-item correlatie en item-totaal correlatie van de zeven items van het construct 'affectieve reactie' zijn bij beide thema's goed en ook de interne consistentie is in beide gevallen hoog ($\alpha=.91$ bij 'Gammelfleisch', $\alpha=.93$ bij 'industriële stoffen').

Vertrouwen in bedrijven

Bij beide onderwerpen correleert het item vier van hoofdvraag 5 ('Gammelfleisch'), oftewel van hoofdvraag 13 ('industriële stoffen') minder sterk dan .40 met het item zeven in dezelfde hoofdvraag; maar alle item-totaal correlaties zijn goed en het verwijderen van deze items heeft geen positieve effect op de interne consistentie ($\alpha=.79$ bij 'Gammelfleisch', $\alpha=.81$ 'industriële stoffen'). Alle vier items bleven in de schaal.

Vertrouwen in de overheid en vertrouwen in de gemeente

De items die bedoeld waren om 'vertrouwen in de overheid' te meten en die items die bedoeld waren om 'vertrouwen in de gemeente' te meten, bleken dezelfde factor te onderliggen. De samen vier items toonde bij beide onderwerpen goede inter-item en item-totaal correlaties. Ook de coëfficiënt α was zowel bij 'Gammelfleisch' ($\alpha=.85$) als ook bij 'industriële stoffen' hoog ($\alpha=.91$).

Voorgenomen informatiezoekgedrag

De items van het construct 'voorgenomen informatiezoekgedrag' correleren bij beide onderwerpen sterk met elkaar; de interne consistentie is bij 'Gammelfleisch' ($\alpha=.86$) hoger dan bij 'industriële stoffen' ($\alpha=.84$).

Subjectieve norm met betrekking tot informatie

Bij het onderwerp ‘Gammelfleisch’ correleert het item één met het item vier van deze schaal iets minder dan werd verwacht; hetzelfde is van toepassing op item twee en item drie. De interne consistentie is toch goed ($\alpha=.80$) en zo bleven alle items in de schaal. Bij het onderwerp ‘industriële stoffen’ passen alle items prima bij elkaar ($\alpha=.86$).

Informatiebehoefte

In deze schaal correleert item één van hoofdvraag acht (‘Gammelfleisch’), oftewel hoofdvraag 16 (‘industriële stoffen’) heel weinig met de twee andere items van deze schaal (bij ‘Gammelfleisch’ items vier en vijf, hoofdvraag acht; bij ‘industriële stoffen’ items vier en vijf, hoofdvraag 16. Dit is voor beide onderwerpen van toepassing. Wordt dit item verwijderd, stijgt de interne consistentie sterk (bij ‘Gammelfleisch’ van $\alpha=.47$ naar $\alpha=.75$; bij ‘industriële stoffen’ van $\alpha=.52$ naar $\alpha=.77$). Het item één van de schaal ‘informatiebehoefte’ werd in verdere analyses niet gebruikt.

Aanwezige kennis

De twee items van deze concept correleren bij ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’ prima bij elkaar ($\alpha=.75$ bij ‘Gammelfleisch’; $\alpha=.77$ bij ‘industriële stoffen’).

Informatie efficiëntie

Item één correleert bij het thema ‘Gammelfleisch’ minder dan .40 met item vier van deze schaal, maar de item-total correlaties van alle items zijn volgens de boven beschreven richtlijnen hoog genoeg. Verwijderen van één of meerdere items zou de al relatief hoge interne consistentie ($\alpha=.85$) niet nog laten groeien. Bij het onderwerp ‘industriële stoffen’ correleren de items één, twee en drie niet goed met de items vier en vijf, maar de item-total correlation is voor alle items groot genoeg. Het verwijderen zou de interne consistentie ($\alpha=.76$) niet laten stijgen, tenzij men drie van vijf items verwijderd. Geen item uit deze schaal werd verwijderd en alle items werden in de analyse gebruikt .

Uit deze item-analyse bleek, dat het grootste deel van de meetinstrumenten uit de vragenlijst van ter Huurne over gevaarlijke industriële stoffen na het vertalen naar het Duits en het toepassen op het onderwerp ‘Gammelfleisch’ betrouwbaar bleven. Alle items, met uitzondering van het eerste item van de schaal ‘informatiebehoefte’ (item één van hoofdvraag acht voor ‘Gammelfleisch’, oftewel item één hoofdvraag 16 voor ‘industriële stoffen’), werden geschikt bevonden, om in de analyse ter beantwoording van de onderzoeksvragen te worden gebruikt.

Verskil tussen de Nederlandse en de Duitse de meetinstrumenten

Bij de vergelijking tussen uitkomsten uit/van Ter Huurne’s enquête in Nederland en resultaten uit/van de Duitse enquête over industriële stoffen, was het belangrijk, dat bij de analyses van de concepten en hun correlaties, alleen data werden gebruikt, die door vergelijkbare meetinstrumenten werden ingewonnen. Dat was bij alle concepten het geval, met uitzondering van ‘informatiebehoefte’. Zowel in de vragenlijsten van Ter Huurne’s studie, als ook in die van dit onderzoek was het de bedoeling om ‘informatiebehoefte’ door drie items te meten. Maar terwijl één van de items na de item-analyse in Ter Huurnes onderzoek (in press) vanwege lage inter-item correlaties werd uitgesloten uit verdere analyse, werd hetzelfde item in de item-analyse van deze studie als betrouwbaar bevonden. Daarentegen werd één ander item uit deze schaal, dat bij Ter Huurne betrouwbaar bleek te zijn, in de analyses in dit onderzoek verwijderd.

Analyse

Het eerst werden met behulp van SPSS 12.0.1 de gemiddelde antwoordscores op de schalen van elk te onderzoeken concept uit de Nederlandse data van Ter Huurne en uit de data uit de Duitse enquête berekend. Vervolgens werd door middel van een tweezijdige t-toets voor onafhankelijke steekproeven vastgesteld in hoeverre de verschillen tussen de gemiddelden uit de Nederlandse enquête over 'industriële stoffen' en de overeenkomende gemiddelden uit de Duitse enquête over hetzelfde onderwerp significant zijn. Hetzelfde werd gedaan voor de verschillen tussen de gemiddelde scores op de concepten met betrekking tot 'Gammelfleisch' en de gemiddelden met betrekking tot 'industriële stoffen' uit de Duitse enquête; hierbij werd gebruik gemaakt van de tweezijdige t-procedure voor gekoppelde paren.

De vraag, of de samenhangen tussen de onderzochte concepten, die in de Duitse enquête over 'industriële stoffen' en 'Gammelfleisch' werden gevonden, aan de verwachtingen uit het model van Ter Huurne beantwoordden, werd verhelderd, doordat de correlaties tussen de gemiddelden van de concepten, waarvan volgens het model een samenhang wordt verwacht, binnen elk onderwerpen met behulp van SPSS werden berekend. Deze correlaties werden dan vergeleken met de in het model voorspelde samenhangen.

Om er naar te kijken of de te onderzoeken concepten uit ter Huurne's model (in press) binnen het onderwerp 'industriële stoffen' in Duitsland op een vergelijkbare manier samenhangen als in Ter Huurne's onderzoek in Nederland, werden met behulp van SPSS de correlaties tussen de gemiddelden, waarvan een samenhang in het model wordt voorspeld, berekend; dat betekent dat voor de data uit het Nederlandse onderzoek van Ter Huurne over industriële stoffen en voor de metingen uit dit onderzoek in Duitsland over hetzelfde onderwerp separate correlatietabellen werden opgesteld. Verder werd onderzocht of zich de correlaties van de relevante concepten tussen de Nederlandse studie en de Duitse studie significant onderscheiden. Om de significantie van de verschillen tussen twee correlaties te bepalen, werd gebruik gemaakt van Simple Interactive Statistical Analysis (SISA), een statistische werktuig van het internet (Uitenbroek, 1997). Hierbij werd een z-procedure gebruikt.

Voor het beantwoorden van onderzoeksvraag drie worden de correlaties tussen de gemiddelden van relevante concepten binnen het onderwerp 'industriële stoffen' uit de Duitse enquête vergeleken met de overeenkomende correlaties tussen de gemiddelden binnen het onderwerp 'Gammelfleisch'. Deze vergelijking werd op een beschrijvende manier, berustend op face-value gedaan. Dat betekent dat hier geen statistische uitspraken over significantie kan worden gedaan.

Bij het beoordelen van de sterkte van correlaties bij het bewerken van elke onderzoeksvraag werd gebruik gemaakt van de richtlijnen van Jacob Cohen (1988). Volgens Cohen kunnen correlaties tussen $-.29$ en $.10$ of tussen $.10$ en $.29$ als zwak, correlaties tussen $-.49$ en $-.30$ of tussen $.30$ en $.49$ als middel, en correlaties tussen -1.00 en $-.50$ of tussen $.50$ en 1.00 als sterk worden geïnterpreteerd.

Resultaten

De in het volgende beschreven resultaten zijn gestructureerd samengevat op overeenkomstige wijze met de onderzoeksvragen:

- I Toetsing van de toepasbaarheid van het model aan de hand van de onderwerpen ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’ in Duitsland.
- II Vergelijking van de uitkomsten uit de Nederlandse enquête van Ter Huurne (in press) met de resultaten uit de Duitse enquête aan de hand van het onderwerp ‘industriële stoffen’
- III Vergelijking van de uitkomsten uit de Duitse enquête tussen de onderwerpen ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’

Bij het beschrijven van de uitkomsten uit de correlatie-analyse werden de onderzochte correlaties ter overzichtelijkheid onderverdeeld in drie knooppunten. De knooppunten zijn afgeleid uit het model en de daarin verwachte relaties tussen de concepten; centraal in een knooppunt staat dat concept, waarop de relatiepijlen in het model van de andere concepten naartoe lopen. Het eerste knooppunt bestaat uit het concept ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ en zijn correlaties met de concepten ‘aanwezige kennis’, ‘informatiebehoefte’ en ‘risicoperceptie’. Hierbij wordt bij de bewerking van de eerste onderzoeksvraag, ‘risicoperceptie’ in zijn geheel bekeken, maar wordt bij onderzoeksvraag twee en drie elk component van ‘risicoperceptie’, met name ‘waargenomen gevaar’, ‘ernst van de gevolgen’ en ‘affectieve reactie’, op zich zelf staand onderzocht. Met betrekking tot onderzoeksvraag drie hoort ook het concept ‘informatie sufficiëntie’ bij deze knooppunt. In de tweede knooppunt staan de correlaties van het concept ‘informatiebehoefte’ met de concepten ‘aanwezige kennis’, ‘betrokkenheid’, ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’ en ‘risicoperceptie’, oftewel de drie componenten van ‘risicoperceptie’. Ook hier geldt dat bij onderzoeksvraag één ‘risicoperceptie’ in zijn geheel wordt bekeken, en in de tweede en derde onderzoeksvraag elk component afzonderlijk. Het derde knooppunt omvat de correlaties van het concept ‘risicoperceptie’, oftewel de drie componenten ervan, met de concepten ‘betrokkenheid’, ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’ en ‘vertrouwen’. Als het concept ‘risicoperceptie’ in de analyse werd opgesplitst in zijn drie componenten ‘waargenomen gevaar’, ‘ernst van de gevolgen’ en ‘affectieve reactie’, werden de in het derde knooppunt beschreven correlaties voor elke component separaat besproken.

Een overzicht van de gemiddelde reacties op de onderzochte concepten geeft Tabel 1., waarin de gemiddelde scores op elke concept van de respondenten van de Nederlandse enquête van Ter Huurne (in press) over gevaarlijke industriële stoffen en van de respondenten uit de Duitse enquête, zowel voor het onderwerpen ‘industriële stoffen’, als ook voor ‘Gammelfleisch’, worden presenteert.

Terwijl de Nederlandse respondenten moderate intenties hebben om informatie te gaan zoeken, blijken de Duitsers gemiddeld duidelijk sterker van plan te zijn om informatie over de risico’s van industriële stoffen *in te halen*. gaan zoeken dan de Nederlandse respondenten (Duitsers: $M=3,75$; Nederlanders: $M=2,88$; $p<,0005$). Ofschoon de Duitse respondenten iets meer kennis hebben over de risico’s van industriële stoffen dan de Nederlanders (Duitsers: $M=2,75$; Nederlanders: $M=2,48$; $p<,002$), beleven beide groepen een gelijk sterke behoefte voor informatie (Duitsers: $M=3,49$; Nederlanders: $M=3,49$; n.s) De Nederlandse als ook de Duitse respondenten denken, in vergelijkbare mate, dat industriële stoffen ernstige gevolgen zouden kunnen veroorzaken (Nederlanders: $M=4,01$; Duitsers: $M=4,09$; n.s). De respondenten uit de Nederlandse enquête blijken op risico’s van industriële stoffen niet emotioneel te reageren; de Duitsers daarentegen toonden wel affectieve reacties

op dit onderwerp (Nederlanders: M=2,67; Duitsers: M=3,33; $p<,001$). De Nederlanders voelen zich sterker betrokken door het onderwerp ‘industriële stoffen’ dan de Duitse respondenten (Nederlanders: M=3,46; Duitser: M=3,04; $p<,001$). De Nederlandse respondenten hebben bovendien meer vertrouwen in de overheid en de bedrijven met betrekking tot industriële stoffen dan de Duitsers (Nederlanders: M=2,99; Duitser: M=2,66; $p<,001$).

Tabel 1.

Gemiddelden scores op de onderzochte concepten van de Nederlandse enquête over industriële stoffen van ter Huurne (in press), van de Duitse enquête met betrekking tot industriële stoffen en van de Duitse enquête met betrekking tot Gammelfleisch, onder vermelding van de significantieniveau van het verschil tussen (a) de gemiddelden van ‘Industriële stoffen Nederland’ en ‘Industriële stoffen Duitsland’, en (b) de gemiddelden van ‘Industriële stoffen Duitsland’ en ‘Gammelfleisch Duitsland’.

Onderzochte Concepten	Industriële stoffen Nederland	Significantieniveau van verschil (a) ^{1*}	Industriële stoffen Duitsland	Significantieniveau van verschil (b) ^{2*}	Gammelfleisch Duitsland
‘voorgenomen informatiezoekgedrag’	M: 2,88 SD: ,67 N: 156	$p<,0005$	M: 3,75 SD: ,72 N: 138	$p<,000$	M: 3,49 SD: ,89 N: 139
‘aanwezige kennis’	M: 2,48 SD: ,72 N: 160	$p<,002$	M: 2,75 SD: ,75 N: 138	$p<,000$	M: 3,24 SD: ,82 N: 138
‘informatiebehoefte’	M: 3,49 SD: ,71 N: 162	$p>,50$	M: 3,49 SD: ,78 N: 139	$p<,000$	M: 3,73 SD: ,83 N: 139
‘waargenomen gevaar’	M: 3,46 SD: ,76 N: 164	$p>,30$	M: 3,55 SD: ,94 N: 139	$p<,007$	M: 3,80 SD: ,89 N: 139
‘ernst van de gevolgen’	M: 4,01 SD: ,75 N: 166	$p>,30$	M: 4,09 SD: ,76 N: 138	$p<,001$	M: 3,84 SD: ,77 N: 137
‘affectieve reacties’	M: 2,67 SD: ,95 N: 160	$p<,001$	M: 3,33 SD: 1,10 N: 137	$p>,059$	M: 3,47 SD: 1,01 N: 137
‘betrokkenheid’	M: 3,46 SD: ,76 N: 164	$p<,001$	M: 3,04 SD: ,82 N: 138	$p<,001$	M: 3,28 SD: ,91 N: 139
‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’	M: 2,71 SD: ,50 N: 162	$p<,001$	M: 3,11 SD: ,67 N: 138	$p<,015$	M: 3,21 SD: ,70 N: 139
‘vertrouwen’	M: 2,99 SD: ,61 N: 163	$p<,001$	M: 2,66 SD: ,64 N: 139	$p<,000$	M: 2,46 SD: ,60 N: 139
‘informatie sufficiëntie’ ³	-	-	M: 2,66 SD: ,64 N: 138	$p<,000$	M: 2,98 SD: ,84 N: 138

¹ gebruikt werd de t-toets voor onafhankelijke steekproeven (tweezijdig);

² gebruikt werd de t-procedure voor gekoppelde paren (tweezijdig);

³ gemeten als separate variabeel;

* $p<,05$ wordt als significant beschouwd.

Uit de onderscheidingskansen van de verschillen tussen de concepten van de onderwerpen ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’ in Tabel 1. blijkt dat de reacties van de Duitsers op de meerderheid van de gemeten concepten significant verschillen tussen de onderwerpen ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’. Bijvoorbeeld hebben de Duitse

respondenten gemiddeld een minder sterke intentie om informatie te gaan zoeken over de risico's van 'Gammelfleisch' dan over de risico's van industriële stoffen (Gammelfleisch: $M=3,49$; industriële stoffen: $M=3,75$; $p<,00$). Zij bleken meer kennis te hebben over de risico's van 'Gammelfleisch' dan over de risico's van industriële stoffen (Gammelfleisch: $M=3,24$; industriële stoffen: $M=2,75$; $p<,00$). Toch hebben zij een sterkere behoefte naar informatie over de risico's die uitgaan van 'Gammelfleisch' dan over de risico's van industriële stoffen (Gammelfleisch: $M=3,73$; industriële stoffen: $M=3,49$; $p<,00$). De Duitsers nemen een sterkere gevaar van de risico's van 'Gammelfleisch' waar dan van de risico's van industriële stoffen (Gammelfleisch: $M=3,80$; industriële stoffen: $M=3,55$; $p<,007$), maar zij beoordelen de gevolgen van risico's van industriële stoffen als sterker dan zij de risico's van 'Gammelfleisch' beoordelen (industriële stoffen: $M=4,09$; Gammelfleisch: $M=3,84$; $p<,001$). Beide onderwerpen blijken emotionele reacties in de Duitse respondenten teweeg te brengen; het verschil is niet significant (Gammelfleisch: $M=3,47$; industriële stoffen: $M=3,33$; $p>,059$). Het gevoel genoeg informatie over de risico's te hebben is met betrekking tot het Gammelfleisch' sterker dan met het oog op industriële stoffen (Gammelfleisch: $M=2,98$; industriële stoffen: $M=2,66$; $p<,00$).

Vergelijking van 'Gammelfleisch' en 'industriële stoffen' in Duitsland met het model

De positieve correlaties van 'voorgenomen informatiezoekgedrag' met de concepten 'informatiebehoefte' en 'risicoperceptie', afgebeeld in Tabel 2, zijn met het oog op de onderwerpen 'industriële stoffen' en 'Gammelfleisch' in Duitsland statistisch significant. De correlaties kunnen volgens Cohen (1988) als sterk worden beschouwd. Deze correlaties komen overeen met de in het model verwachte samenhangen tussen deze concepten. Het concept 'aanwezige kennis' correleert volgens de richtlijnen van Cohen (1988) noch bij het thema 'industriële stoffen' ($r=.09$; $p>.05$), noch bij 'Gammelfleisch' ($r=.15$; $p>.05$), met het concept 'voorgenomen informatiezoekgedrag', ofschoon in het model een negatieve correlatie wordt verwacht.

Tabel 2.

Correlaties van de relevante concepten uit het afgeleide model met het concept 'voorgenomen informatiezoekgedrag' voor de onderwerpen 'industriële stoffen' en 'Gammelfleisch' uit de Duitse enquête (D).

Correlatie met het concept 'voorgenomen informatiezoekgedrag'	'voorgenomen informatiezoekgedrag'	
	Industriële stoffen (D)	Gammelfleisch (D)
'aanwezige kennis'	$r = ,09$ $N = 137$	$r = ,15$ $N = 138$
'informatiebehoefte'	$r = ,57^{**}$ $N = 138$	$r = ,60^{**}$ $N = 139$
'risicoperceptie'	$r = ,50^{**}$ $N = 134$	$r = ,60^{**}$ $N = 134$

* Correlatie is significant op het 0,05 niveau (tweezijdig).

** Correlatie is significant op het 0,01 niveau (tweezijdig).

De positieve correlaties van 'informatiebehoefte' met de concepten 'betrokkenheid', 'subjectieve norm met betrekking tot informatie', 'aanwezige kennis' en 'risicoperceptie', te zien in Tabel 3, zijn met betrekking tot beide onderwerpen allen statistisch significant ($p\leq.01$). De correlatie tussen 'informatiebehoefte' en 'aanwezige kennis' is volgens de richtlijnen van

Cohen (1988) zwak ($r = ,26$ bij ‘industriële stoffen; $r = ,27$ bij ‘Gammelfleisch), terwijl de correlaties van ‘informatiebehoefte’ met de drie andere concepten bij beide thema’s als sterk kunnen worden beschouwd. De positieve correlatie tussen ‘informatiebehoefte’ en ‘aanwezige kennis’ staat in tegenstelling tot de verwachting van het model; het werd vermoed dat de correlatie negatief zou zijn.

Tabel 3.

Correlaties van de relevante concepten uit het afgeleide model met het concept ‘informatiebehoefte’ voor de onderwerpen ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’ uit de Duitse enquête (D).

‘informatiebehoefte’		
Correlatie met het concept ‘informatiebehoefte’	onderwerp	
	Industriële stoffen (D)	Gammelfleisch (D)
‘aanwezige kennis’	$r = ,26^{**}$ N = 138	$r = ,27^{**}$ N = 138
‘betrokkenheid’	$r = ,53^{**}$ N = 138	$r = ,59^{**}$ N = 139
‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’	$r = ,53^{**}$ N = 138	$r = ,51^{**}$ N = 139
‘risicoperceptie’	$r = ,53^{**}$ N = 135	$r = ,64^{**}$ N = 134

* Correlatie is significant op het 0.05 niveau (tweezijdig);

** Correlatie is significant op het 0.01 niveau (tweezijdig).

De correlaties van het concept ‘risicoperceptie’ met de concepten ‘betrokkenheid’, ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’ en ‘vertrouwen’ zijn allen bij beide onderwerpen statistisch significant ($p \leq .01$). De correlatie tussen ‘risicoperceptie’ en ‘vertrouwen’ is een negatieve ($r = -,37$ bij ‘industriële stoffen’; $r = -,34$ bij ‘Gammelfleisch’) van gemiddelde sterkte; alle correlaties zijn zodanig als zij in het model werden vermoed. De waarden van de correlaties zijn te zien in Tabel 4.

Tabel 4.

Correlaties van de relevante concepten uit het afgeleide model met het concept ‘risicoperceptie’ voor de onderwerpen ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’ uit de Duitse enquête (D).

‘risicoperceptie’		
Correlatie met het concept ‘risicoperceptie’	onderwerp	
	Industriële stoffen (D)	Gammelfleisch (D)
‘betrokkenheid’	$r = ,62^{**}$ N = 134	$r = ,67^{**}$ N = 134
‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’	$r = ,46^{**}$ N = 134	$r = ,46^{**}$ N = 134
‘vertrouwen’	$r = -,37^{**}$ N = 135	$r = -,34^{**}$ N = 134

* Correlatie is significant op het 0.05 niveau (tweezijdig);

** Correlatie is significant op het 0.01 niveau (tweezijdig).

Vergelijking tussen de Nederlandse enquête en de Duitse enquête

De correlaties van ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ met de concepten ‘aanwezige kennis’, ‘informatiebehoefte’ en de drie componenten van ‘risicoperceptie’ uit de Nederlandse en uit de Duitse data zijn afgebeeld in Tabel 5.. Bovendien wordt aangegeven in hoeverre de relevante correlaties van de concepten uit de Nederlandse enquête verschillen van de correlaties uit de Duitse enquête met betrekking tot het onderwerp ‘industriële stoffen’. Statistisch significante verschillen tussen de correlaties in Nederland en de correlaties in Duitsland werden gevonden tussen de concepten ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ en ‘informatiebehoefte’ ($p \leq .05$), en tussen ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ en het construct ‘waargenomen gevaar’ ($p \leq .05$). In beide gevallen bleken de correlaties in de Duitse data sterker te zijn. Geen statistisch significante verschil werd duidelijk tussen de correlaties van ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ en ‘aanwezige kennis’ ($p = .19$), ofschoon de positieve correlatie in de Nederlandse studie tussen deze twee concepten wel significant was ($r = .24$; $p \leq .01$), maar uit de Duitse data geen samenhang duidelijk werd ($r = .09$; n.s.). Ook de correlatie tussen ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ en ‘ernst van de gevolgen’ bleek niet statistisch significant te verschillen tussen Duitsland en Nederland, hoewel de correlatie tussen de constructen in de Nederland niet significant was ($r = .14$; n.s.) en in Duitsland wel ($r = .31$; $p \leq .01$). Geen significante verschil werd duidelijk tussen de correlaties van ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ met het construct ‘affectieve reactie’.

Tabel 5.

Correlaties van de relevante concepten uit het model met het concept ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ voor de onderwerpen ‘industriële stoffen in Nederland’ en ‘industriële stoffen in Duitsland’, onder vermelding van de significantie van het verschil van de correlaties tussen de landen.

Correlatie met het concept ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’	‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ onderwerp		Significantie van verschil tussen correlaties ¹
	Industriële stoffen Nederland	Industriële stoffen Duitsland	
‘aanwezige kennis’	$r = .24^{**}$ N = 155	$r = .09$ N = 137	,19
‘informatiebehoefte’	$r = .39^{**}$ N = 156	$r = .57^{**}$ N = 138	,05*
‘waargenomen gevaar’	$r = .19^*$ N = 152	$r = .40^{**}$ N = 138	,05*
‘ernst van de gevolgen’	$r = .14$ N = 154	$r = .31^{**}$ N = 137	,13
‘affectieve reactie’	$r = .32^{**}$ N = 150	$r = .48^{**}$ N = 136	,11

¹ gebruikt werd de z-procedure;

* significant op het 0.05 level (tweezijdig);

** significant op het 0.01 level (tweezijdig).

De statistisch significante, positieve correlaties van ‘informatiebehoefte’ met de concepten ‘aanwezige kennis’, ‘betrokkenheid’, ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’ en ‘affectieve reacties’ in het Duitse onderzoek bleken statistisch significant van de correlaties van deze concepten in de Nederlandse studie af te wijken; de correlaties waren in Duitsland sterker. ‘Informatiebehoefte’ correleert met ‘aanwezige kennis’ in de Duitse data over ‘industriële stoffen’ significant, terwijl uit de Nederlandse resultaten bleek dat er geen correlatie is tussen deze concepten. Geen statistisch significante verschil tussen de landen

werd duidelijk bij de correlaties tussen ‘informatiebehoefte’ en de concepten ‘waargenomen gevaar’ en ‘ernst van de gevolgen’. De waarden van de beschreven correlaties en de significanties van hun verschil tussen de landen zijn te zien in Tabel 6..

Tabel 6.

Correlaties van de relevante concepten uit het model met het concept ‘informatiebehoefte’ voor de onderwerpen ‘industriële stoffen in Nederland’ en ‘industriële stoffen in Duitsland’, onder vermelding van de significantie van het verschil van de correlaties tussen de landen. .

Correlatie met het concept ‘informatiebehoefte’	‘informatiebehoefte’		
	onderwerp		
	Industriële stoffen Nederland	Industriële stoffen Duitsland	Significantie van verschil tussen correlaties ¹
‘aanwezige kennis’	r = -.07 N = 160	r = ,26** N = 138	.004**
‘betrokkenheid’	r = .31** N = 160	r = ,53** N = 138	.02*
‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’	r = .23** N = 162	r = ,53** N = 138	.002**
‘waargenomen gevaar’	r = .24** N = 157	r = ,36** N = 139	.24
‘ernst van de gevolgen’	r = .16* N = 160	r = ,28** N = 138	.27
‘affectieve reactie’	r = .21* N = 154	r = ,53** N = 137	.001**

¹ gebruikt werd de z-procedure;

* significant op het 0.05 level (tweezijdig);

** significant op het 0.01 level (tweezijdig).

De correlatie tussen ‘waargenomen gevaar’ en ‘betrokkenheid’ in Duitsland verschilde significant op het 5%-niveau van deze correlatie in Nederland; zij bleek in Duitsland sterker te zijn. De correlaties van ‘waargenomen gevaar’ met de concepten ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’ en ‘vertrouwen’ onderscheidden zich niet statistisch significant tussen de landen. De waarden van de correlaties zijn afgebeeld in Tabel 7..

Tabel 7.

Correlaties van de relevante concepten uit het model met het concept ‘waargenomen gevaar’ voor de onderwerpen ‘industriële stoffen in Nederland’ en ‘industriële stoffen in Duitsland’, onder vermelding van de significantie van het verschil van de correlaties tussen de landen. .

Correlatie met het concept ‘waargenomen gevaar’	‘risicoperceptie’ - ‘waargenomen gevaar’		
	onderwerp		
	Industriële stoffen Nederland	Industriële stoffen Duitsland	Significantie van verschil tussen correlaties ¹
‘betrokkenheid’	r = .23** N = 162	r = ,48** N = 138	.02*
‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’	r = .19* N = 157	r = ,25** N = 138	.56
‘vertrouwen’	r = -.35** N = 158	r = -,37** N = 139	.87

¹ gebruikt werd een z-procedure;

* significant op het 0.05 level (tweezijdig);

** significant op het 0.01 level (tweezijdig).

Er bestond geen statistisch significante verschil tussen de Nederlandse en de Duitse data met betrekking tot de correlaties van ‘ernst van de gevolgen’ met de concepten ‘betrokkenheid’, ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’ en ‘vertrouwen’ (vergelijk Tabel 8.).

Tabel 8.

Correlaties van de relevante concepten uit het model met het concept ‘ernst van de gevolgen’ voor de onderwerpen ‘industriële stoffen in Nederland’ en ‘industriële stoffen in Duitsland’.

‘risicoperceptie’ - ‘ernst van de gevolgen’			
Correlatie met het concept ‘ernst van de gevolgen’	onderwerp		Significantie van verschil tussen correlaties ¹
	Industriële stoffen Nederland	Industriële stoffen Duitsland	
‘betrokkenheid’	r = .40** N = 163	r = .57** N = 137	.06
‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’	r = .25** N = 160	r = .26** N = 137	.95
‘vertrouwen’	r = -.23** N = 160	r = -.39** N = 138	.15

¹ gebruikt werd een z-procedure;

* significant op het 0.05 level (tweezijdig);

** significant op het 0.01 level (tweezijdig).

De concepten ‘betrokkenheid’ en ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’ bleken beide met het construct ‘affectieve reactie’ in de Duitse data statistisch significant sterker te correleren, dan in de Nederlandse data ($p \leq .01$). Geen statistisch significante verschil tussen Nederland en Duitsland was herkenbaar bij de correlatie van ‘affectieve reacties’ met ‘vertrouwen’. De correlatiewaarden zijn te zien in Tabel 9..

Tabel 9.

Correlaties van de relevante concepten uit het afgeleide model met het concept ‘affectieve reactie’ voor de onderwerpen ‘industriële stoffen in Nederland’ en ‘industriële stoffen in Duitsland’, onder vermelding van de significantie van het verschil van de correlaties tussen de landen..

‘risicoperceptie’ - ‘affectieve reactie’			
Correlatie met het concept ‘affectieve reactie’	onderwerp		Significantie van verschil tussen correlaties ¹
	Industriële stoffen Nederland	Industriële stoffen Duitsland	
‘betrokkenheid’	r = .28** N = 157	r = .54** N = 136	.008**
‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’	r = .19* N = 154	r = .48** N = 136	.005**
‘vertrouwen’	r = -.42** N = 155	r = -.29** N = 137	.19

¹ gebruikt werd de z-procedure;

* significant op het 0.05 level (tweezijdig);

** significant op het 0.01 level (tweezijdig).

Vergelijking tussen de onderwerpen ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’

In Tabel 10. zijn de correlaties van ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ met de concepten ‘informatie sufficiëntie’ en de drie componenten van ‘risicoperceptie’, met name ‘waargenomen gevaar’, ‘ernst van de gevolgen’ en ‘affectieve reacties’, voor de onderwerpen ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’ in Duitsland vergeleken. Ook de correlaties van ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ met de concepten ‘aanwezige kennis’ en ‘informatiebehoefte’, zijn ter overzichtelijkheid hier nog een keer afgebeeld. Tussen het concept ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ en ‘aanwezige kennis’ werd noch bij het onderwerp ‘Gammelfleisch’ noch bij ‘industriële stoffen’ een significante correlatie gevonden. Daarentegen werd duidelijk, dat de richting van de overige correlaties bij beide onderwerpen op elkaar lijken. Ook de significantieniveaus van de correlaties bij ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’ bleken gelijk aan elkaar. De sterkte van de correlaties tussen de relevante concepten varieert tussen de onderwerpen, maar het face-value leek voor beide onderwerpen ongeveer hetzelfde. Tussen de onderwerpen bleek de correlatie van ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ en ‘affectieve reacties’ het sterkst te verschillen.

Tabel 10.

Correlaties van de relevante concepten uit het model met het concept ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ voor de onderwerpen ‘industriële stoffen’ en ‘Gammelfleisch’ uit de Duitse enquête.

Correlatie met het concept ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’	‘voorgenomen informatiezoekgedrag’	
	Industriële stoffen	Gammelfleisch
‘aanwezige kennis’	r = ,09 N = 137	r = ,15 N = 138
‘informatiebehoefte’	r = ,57** N = 138	r = ,60** N = 139
‘informatie sufficiëntie’	r = -,28** N = 137	r = -,24** N = 138
‘waargenomen gevaar’	r = ,40** N = 138	r = ,29** N = 139
‘ernst van de gevolgen’	r = ,31** N = 137	r = ,41** N = 137
‘affectieve reacties’	r = ,48** N = 136	r = ,60** N = 137

* Correlatie is significant op het 0.05 niveau (tweezijdig);

** Correlatie is significant op het 0.01 niveau (tweezijdig).

In Tabel 11. worden de correlaties van het concept ‘informatiebehoefte’ met de constructen ‘aanwezige kennis’, ‘betrokkenheid’, ‘subjectieve norm met betrekking tot informatie’, ‘waargenomen gevaar’, ‘ernst van de gevolgen’ en ‘affectieve reacties’ gepresenteerd. Alle correlaties leken qua richting en significantie op elkaar als tussen de onderwerpen werd vergeleken. Verder bleek de sterkte van de correlaties niet veel te verschillen. Het grootste verschil tussen de onderwerpen bestaat bij de correlaties van het construct ‘informatiebehoefte’ en ‘affectieve reactie’.

Tabel 11.

Correlaties van de relevante concepten uit het model met het concept 'informatiebehoefte' voor de onderwerpen 'industriële stoffen' en 'Gammelfleisch' uit de Duitse enquête.

Correlatie met het concept 'informatiebehoefte'	'informatiebehoefte'	
	onderwerp	
	Industriële stoffen	Gammelfleisch
'aanwezige kennis'	r = ,26** N = 138	r = ,27** N = 138
'betrokkenheid'	r = ,53** N = 138	r = ,59** N = 139
'subjectieve norm met betrekking tot informatie'	r = ,53** N = 138	r = ,51** N = 139
'waargenomen gevaar'	r = ,36** N = 139	r = ,32** N = 139
'ernst van de gevolgen'	r = ,28** N = 138	r = ,35** N = 137
'affectieve reactie'	r = ,53** N = 137	r = ,66** N = 137

* Correlatie is significant op het 0.05 niveau (tweezijdig);

** Correlatie is significant op het 0.01 niveau (tweezijdig).

De correlaties die in Tabel 12. leken tussen de onderwerpen in richting en significantieniveau op elkaar. Het grootste verschil tussen 'Gammelfleisch' en 'industriële stoffen' werd duidelijk bij de correlatie tussen 'vertrouwen' en 'waargenomen gevaar'. Deze correlatie was bij het onderwerp 'industriële stoffen' sterker dan bij 'Gammelfleisch'.

Tabel 12.

Correlaties van de relevante concepten uit het model met het construct 'waargenomen gevaar' voor de onderwerpen 'industriële stoffen' en 'Gammelfleisch' uit de Duitse enquête.

Correlatie met het concept 'waargenomen gevaar'	'risicoperceptie' - 'waargenomen gevaar'	
	onderwerp	
	Industriële stoffen	Gammelfleisch
'betrokkenheid'	r = ,48** N = 138	r = ,46** N = 139
'subjectieve norm met betrekking tot informatie'	r = ,25** N = 138	r = ,26** N = 139
'vertrouwen'	r = -,37** N = 139	r = -,24** N = 139

* Correlatie is significant op het 0.05 niveau (tweezijdig);

** Correlatie is significant op het 0.01 niveau (tweezijdig).

Ook de correlaties in Tabel 13. verschillen alleen in sterkte tussen de onderwerpen. Een vrij grote verschil was te vinden bij de correlatie tussen 'ernst van de gevolgen' en 'betrokkenheid'. Deze correlatie was groter bij 'industriële stoffen'.

Tabel 13.

Correlaties van de relevante concepten uit het afgeleide model met het construct 'ernst van de gevolgen' voor de onderwerpen 'industriële stoffen' en 'Gammelfleisch' uit de Duitse enquête.

'risicoperceptie' - 'ernst van de gevolgen'		
Correlatie met het concept 'ernst van de gevolgen'	onderwerp	
	Industriële stoffen	Gammelfleisch
'betrokkenheid'	$r = ,57^{**}$ N = 137	$r = ,43^{**}$ N = 137
'subjectieve norm met betrekking tot informatie'	$r = ,26^{**}$ N = 137	$r = ,23^{**}$ N = 137
'vertrouwen'	$r = -,39^{**}$ N = 138	$r = -,29^{**}$ N = 137

* Correlatie is significant op het 0.05 niveau (tweezijdig);

** Correlatie is significant op het 0.01 niveau (tweezijdig).

De correlaties tussen 'affectieve reactie' en de concepten 'subjectieve norm met betrekking tot informatie' en 'vertrouwen' zijn vrijwel identiek. De correlatie tussen 'affectieve reactie' en 'betrokkenheid' bleek met betrekking tot 'Gammelfleisch' wat hoger te zijn dan bij 'industriële stoffen'.

Tabel 14.

Correlaties van de relevante concepten uit het afgeleide model met het construct 'affectieve reactie' voor de onderwerpen 'industriële stoffen' en 'Gammelfleisch' uit de Duitse enquête.

'risicoperceptie' - 'affectieve reactie'		
Correlatie met het concept 'affectieve reactie'	onderwerp	
	Industriële stoffen	Gammelfleisch
'betrokkenheid'	$r = ,54^{**}$ N = 136	$r = ,63^{**}$ N = 137
'subjectieve norm met betrekking tot informatie'	$r = ,48^{**}$ N = 136	$r = ,47^{**}$ N = 137
'vertrouwen'	$r = -,29^{**}$ N = 137	$r = -,29^{**}$ N = 137

* Correlatie is significant op het 0.05 niveau (tweezijdig);

** Correlatie is significant op het 0.01 niveau (tweezijdig).

Discussie en Conclusie

De toepasbaarheid van het model van Ter Huurne (in press) op een andere populatie en op een ander onderwerp kan aan de hand van de resultaten uit de enquête in Duitsland over ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’ voor het grootste deel worden ondersteund. De gevonden correlaties tussen de relevante concepten spreken in de meeste gevallen voor de in het model voorspelde samenhangen. Uitzonderingen betreffen het concept ‘aanwezige kennis’. Terwijl in Ter Huurne’s model wordt verwacht dat de aanwezige kennis over risico’s een negatieve effect zou hebben op het voorgenomen informatiezoekgedrag, werd uit de data van de Duitse enquête geen samenhang tussen de twee concepten duidelijk. Ook de negatieve invloed van ‘aanwezige kennis’ op ‘informatiebehoefte’ kon niet worden bevestigd, omdat uit de Duitse resultaten een positieve samenhang tussen deze twee concepten duidelijk werd. Dat zou kunnen betekenen dat een persoon, die al veel weet over de risico’s, nog meer erover wil ervaren, en diegenen die sowieso niet goed geïnformeerd zijn ook niet de wens hebben meer erover te weten te komen. Mogelijk wordt het mensen pas dan bewust, dat zij meer informatie over een risico nodig hebben, als zij al een bepaalde maat van kennis erover hebben.

De vergelijking tussen de resultaten uit de Nederlandse enquête over gevaarlijke industriële stoffen van Ter Huurne (in press) met de uitkomsten van de enquête in Duitsland over hetzelfde onderwerp laat zien dat er wel verschillen tussen de twee landen bestaan in hoe de onderzochte concepten door de respondenten worden waargenomen en hoe deze waarnemingen samenhangen. De verschillen tussen de samenhangen bestaan allen daarin, dat een grote deel van de onderzochte correlaties in de Duitse steekproef sterker bleken te zijn dan in Nederland. In deze studie werden zeven samenhangen van het concept ‘informatiebehoefte’ met ander constructen uit het model van Ter Huurne onderzocht, waarvan vijf significant bleken te verschillen tussen de Duitse en de Nederlandse resultaten. Omdat het concept ‘informatiebehoefte’ in de Duitse data niet door exact vergelijkbare items als in de Nederlandse data werd gepresenteerd, kan niet worden uitgesloten, dat dit verschil in het meetinstrument tenminste tot een deel verantwoordelijk zou kunnen worden gemaakt voor deze bevindingen. Maar de verschillen in de beleving tussen Duitse en Nederlandse respondenten en de voorspelde samenhangen, kunnen niet in eerste instantie door verschillen in de meetinstrumenten worden verklaard. De items die bedoeld waren om de concepten te meten (met genoemde uitzondering van het construct ‘informatiebehoefte’) waren in de vragenlijsten van beide enquêtes vergelijkbaar. Ook de vertaling naar het Duits kan er niet verantwoordelijk voor worden gemaakt, want uit de item-analyse bleek dat de schalen betrouwbaar zijn. Verschillen tussen de twee steekproeven in de gemiddelde scores op de onderzochte concepten en in de sterkte van de samenhangen moeten waarschijnlijk aan culturele verschillen toegerekend worden. Wat wel een aanvullende verklaring zou kunnen zijn, is dat de vragen in het eerste gedeelte van de Duitse vragenlijst over het onderwerp ‘Gammelfleisch’ ging en pas de tweede gedeelte over industriële stoffen. Respondenten uit de Duitse enquête hebben dus eerst gelijksoortige items beantwoordt, voordat zij het deel van de vragenlijst over het onderwerp ‘industriële stoffen’ hebben ingevuld. Hierbij zou kunnen worden gedacht aan een leereffect of een sensibilisatie voor risico’s in het algemeen.

Uit de Duitse enquête over onderwerpen ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’ wordt duidelijk dat de in het model van Ter Huurne (in press) voorspelde samenhangen van de relevante constructen niet verschillen tussen de onderwerpen wat betreft de richting en de significantie van de correlaties. De sterkte van de correlaties verschilt wel tussen ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’, maar geen significantie van deze verschil kon worden berekend. Opmerkelijk is dat de onderzochte samenhangen van het construct ‘affectieve reactie’ met de andere relevante constructen, vergeleken met de samenhangen

tussen de overige constructen, bij het onderwerp ‘Gammelfleisch’ vrij vaak sterker waren dan bij het onderwerp ‘industriële stoffen’. Dat zou daarop kunnen duiden dat bij het beleven van risico’s die uitgaan van ‘Gammelfleisch’ versterkt emoties en rol spelen. Omdat de gemiddelde antwoordscores op de onderzochte concepten allen (met uitzondering van het concept ‘affectieve reactie’) bleken te verschillen tussen de onderwerpen ‘Gammelfleisch’ en ‘industriële stoffen’, is het waarschijnlijk dat de risico’s met betrekking tot de twee onderwerpen op verschillende manieren worden beleefd. Toch voldeden de correlaties bij beide thema’s aan de verwachtingen uit Ter Huurne’s model. Dat levert steun voor de aanname dat de samenhangen tussen de concepten niet afhankelijk zijn van een specifiek risico.

De moeilijkheden met betrekking tot het benaderen van het concept ‘informatie sufficientie’ door de constructen ‘informatiebehoefte’ en ‘aanwezige kennis’ in het onderzoek van Ter Huurne over gevaarlijke industriële stoffen werden ook in dit onderzoek duidelijk. Terwijl uit ter Huurne’s data bleek dat ‘aanwezige kennis’ samenhangt met het construct ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’, werd in de Duitse data geen samenhang tussen deze twee concepten duidelijk. Beide uitkomsten spreken de verwachtingen uit Ter Huurne’s model tegen. Ook de voorspelde negatieve samenhang tussen ‘aanwezige kennis’ en ‘informatiebehoefte’, kon noch in de data van Ter Huurne, noch in de Duitse data worden vastgesteld. In de Nederlandse enquête bleek er helemaal geen samenhang tussen deze twee concepten te bestaan, terwijl uit de Duitse resultaten een positieve correlatie duidelijk werd. Het probleem omtrent het bepalen van ‘informatie sufficientie’ door de constructen ‘informatiebehoefte’ en ‘aanwezige kennis’ kon ook door de uitkomsten van de Duitse enquête niet worden verhelderd. Maar werd in de Duitse vragenlijst ook gebruik gemaakt van een zelfstaande informatie sufficientie-schaal. De scores op deze schaal liet zowel bij het onderwerp ‘Gammelfleisch’ alsook bij het onderwerp ‘industriële stoffen’ een negatieve, statistisch significante correlatie met ‘voorgenomen informatiezoekgedrag’ zien. Deze uitkomsten geven aanbeveling voor verder onderzoek naar deze alternatieve schaal voor het concept ‘informatie sufficientie’ te doen.

In dit onderzoek werden geen uitspraak over de effecten en invloeden tussen de onderzochte concepten toeliet. Verder onderzoek wordt aanbevolen op de toepasbaarheid van ter Huurnes model op andere risico’s dan industriële stoffen onder gebruik van aanvullende statistische analyses (zoals bijvoorbeeld multiple regressie analyses). Het aantal respondenten van deze studie is relatief kleine. Voor verder studie zal een groter getal worden aanbevolen. De gemiddelde leeftijd in dit onderzoek was vrij hoog. Het zou boeiend zijn om de risicobeleving en informatiezoekgedrag ook in een jongere steekproef te onderzoeken.

Referenties

- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Fort Worth, TX: Harcourt Brace and Jovanovich San Diego
- Griffin, R. J., Dunwoody, S., & Neuwirth, K. (1999). Proposed model of the relationship of information seeking and processing to the development of preventive behaviors. *Environmental Research*, 80, S230-S245
- Spector, P. E. (1992). *Summated rating scale construction. An introduction*. Newbury Park, CA: Sage Publication.
- Ter Huurne, E.F.J., & Gutteling, J.M. (in press). Information Needs and Risk Perception as Predictors of Risk Information Seeking. *Journal of Risk Research* (in press).
- Uitenbroek, D. G. (1997). *SISA Binomial*. Southampton: D.G. Uitenbroek. Verkregen op 20 juli, 2007, via:
<http://www.quantitativeskills.com/sisa/statistics/corrhlp.htm>

Bijlage

- 1. Inleidende brief**
- 2. Informatiebrief**
- 3. Vragenlijst**

Enschede, 09. 01. 2007

Sehr geehrte Damen und Herren,

mit diesem Schreiben bitten wir Sie um Ihre Mithilfe an einer internationalen Studie der Universität Twente/Niederlande. Im Rahmen dieser Umfrage ist es wichtig, dass ein erwachsenes Mitglied Ihres Haushaltes den beiliegenden Fragebogen ausfüllt und zurücksendet oder die digitale Version des Fragebogens im Internet unter dem Link **www.Risiken.nl** ausfüllt.

Dieser Fragebogen ist Teil einer großen internationalen Studie. Ziel ist es herauszufinden, wie Menschen über mögliche Risiken in Ihrer Lebensumgebung denken, und was Sie gerne über diese Risiken erfahren würden. Die Ergebnisse dieser Studie können von großem Nutzen sein, um Wissenschaftlern, Regierung und Gesetzgebern dabei zu helfen, Bürger in Nordrhein-Westfalen mit den Informationen auszustatten, die sie brauchen. In diesem Sinne können die Ergebnisse der Studie dazu genutzt werden, um die Situation der Bürger in NRW zu verbessern. Dafür brauchen wir Ihre Hilfe und Mitarbeit.

Ihr Haushalt ist per Zufall für diese Studie ausgewählt worden. Um bei unseren Ergebnissen eine Repräsentation der Bevölkerung in NRW zu bekommen, ist es wichtig, dass jeder von uns angeschriebene Haushalt antwortet. Die Antwort eines anderen Haushaltes kann Ihre Antwort nicht ersetzen!

Wir möchten Sie darum bitten, sich ca. 15 Minuten Zeit zu nehmen, um Ihre Meinung und Erfahrungen mit uns zu teilen, indem Sie den Fragebogen ausfüllen. Schicken Sie den ausgefüllten Fragebogen bitte bis zum 22. 01. 2007 in beiliegendem Rückumschlag an uns zurück. Der Umschlag muss von Ihnen nicht frankiert werden. Sie können den Fragebogen auch online ausfüllen; dazu besuchen Sie einfach den Link **www.Risiken.nl** im Internet. Wichtig dabei ist, dass Sie entweder den beiliegenden Papier-Fragebogen oder die digitale Online-Version des Fragebogens ausfüllen, nicht aber beide Versionen!

Auf der nächsten Seite finden Sie zusätzliche Informationen über das Thema des Fragebogens und darüber, wie der Fragebogen zu handhaben ist. Bitte lesen Sie sich diese Informationen durch, bevor Sie den Fragebogen ausfüllen. Falls Sie irgendwelche Fragen hinsichtlich des Fragebogens haben, können Sie mich über folgende Emailadresse gerne kontaktieren: a.d.krause@student.utwente.nl

Vielen herzlichen Dank für Ihre Hilfe,

Anna D. Krause und
Ellen ter Huurne
Im Auftrag der Universität Twente/Niederlande
Fakultät Verhaltenswissenschaften

Informationen über das Thema des Fragebogens

In diesem Fragebogen geht es um zwei unabhängige Themengebiete, die Risiken für die Bürger in Nordrhein-Westfalen bergen können: ‚Gammelfleisch‘ und ‚Industrielle Stoffe‘.

Gammelfleisch

In den letzten Monaten gab es immer wieder Meldungen, dass verdorbene Fleischprodukte in Geschäften und Lokalen in Umlauf gekommen sind. Bereits abgelaufene Fleischwaren wurden von Betrieben und Geschäften umetikettiert oder weiterverarbeitet und weiterhin dem Endverbraucher zum Kauf angeboten. Dieses ‚Gammelfleisch‘ kann dem Konsumenten in den verschiedensten Formen angeboten werden, wie z.B. als Frischfleisch, als bereits gebratene Frikadelle, als Wurstwaren, oder als Dönerfleisch. Oft sind Produkte, die ‚Gammelfleisch‘ beinhalten, gar nicht deutlich zu erkennen; doch der Verzehr von ‚Gammelfleisch‘ kann gesundheitliche Risiken für den Konsumenten beinhalten.

Wenn in beiliegendem Fragebogen Sprache ist vom Verzehr von ‚Gammelfleisch‘, ist damit kein vorsätzlicher, sondern ein unwissentlicher Konsum gemeint.

Industrielle Stoffe

Der Begriff ‚industrielle Stoffe‘ in beiliegendem Fragebogen bezieht sich auf potentiell gefährliche Substanzen, die vor allem in der Industrie gebraucht, gelagert oder transportiert werden. Das Freiwerden dieser Stoffe (z.B. durch Explosion, Brand oder Auslaufen) kann ernsthafte Folgen für die Sicherheit und die Gesundheit der Bürger haben, da viele industrielle Stoffe giftig sind. Eine Industrieanlage, eine Kosmetikfabrik oder jede andere Gesellschaft in der Nähe könnte mit industriellen Stoffen arbeiten. Diese Stoffe werden durch viele Teile NRWs transportiert, zum Beispiel im Straßen- oder Schienenverkehr. Trotz Sicherheitsregelungen und Vorsichtsmaßnahmen besteht immer eine gewisse Chance, dass im Umgang mit diesen Stoffen etwas Unvorhergesehenes geschieht. Beispiele dafür sind Verkehrsunfälle von mit Gefahrgütern beladenen LKW, oder Vorfälle in Fabriken.

Handhabung des Fragebogens

Beiliegender Fragebogen besteht aus Äußerungen, die sich darauf beziehen, wie sich Leute bei den Themen ‚Gammelfleisch‘ und ‚Industrielle Stoffe‘ fühlen und wie sie mit diesen Themen umgehen. Um Ihre Meinung auszudrücken, geben Sie bitte an, in wie weit Sie mit den Äußerungen in diesem Fragebogen einverstanden sind. Kreuzen Sie einfach die Antwort, die Ihrer Meinung nach am ehesten zutrifft, an, oder umkreisen Sie die entsprechende Zahl. Wenn Sie lieber die digitale Version des Fragebogens im Internet ausfüllen möchten, klicken Sie die gewünschte Antwort einfach an. Den Online-Fragebogen erreichen Sie über folgenden Link: **www.Risiken.nl** Bitte denken Sie daran: Jede Antwort ist gut, es gibt kein Richtig oder Falsch. Wir sind an Ihrer Meinung interessiert.

Ihre Angaben werden streng vertraulich behandelt und werden nur als Zusammenfassungen verwendet, wodurch keine individuelle Antwort erkannt werden kann. Die Teilnahme an dieser Umfrage ist freiwillig, Sie würden uns jedoch sehr helfen, indem Sie sich einige Minuten Zeit nehmen und den Fragebogen (auf Papier oder im Internet unter **www.Risiken.nl**) ausfüllen.

Fragebogen

über

„Gammelfleisch“ und „Industrielle Stoffe“

University of Twente
Enschede - The Netherlands

Die folgenden Fragen beziehen sich auf das Thema ‚Gammelfleisch‘ und die Risiken, die der Verzehr von Fleischwaren, die ‚Gammelfleisch‘ beinhalten, bergen kann.

1 Wie gefährlich schätzen Sie den Verzehr von ‚Gammelfleisch‘ in Form von folgenden Fleischprodukten ein?

	Überhaupt nicht	Ein bisschen	Einigermaßen	Ziemlich	Sehr stark
Wurstwaren	1	2	3	4	5
Fleischgerichte in Döner- und Imbissbuden	1	2	3	4	5
Vom Anbieter bearbeitete Fleischprodukte, wie z.B. gebratene Frikadellen	1	2	3	4	5
Frischfleisch, zum selbst zubereiten	1	2	3	4	5

2 Die folgenden Äußerungen beziehen sich auf Meinungen und Gefühle, die Menschen hinsichtlich der Risiken beim Verzehr von ‚Gammelfleisch‘ haben können. Bitte geben Sie an, in wie weit Sie persönlich diese Äußerungen für zutreffend halten.

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
Wenn verdorbene Fleischprodukte in Umlauf geraten und somit konsumiert werden, würde das wahrscheinlich Auswirkungen auf eine große Anzahl Menschen haben.	1	2	3	4	5
Der Verzehr von verdorbenen Fleischprodukten würde das Leben der Konsumenten ernsthaft erschüttern.	1	2	3	4	5
Ich kann die Risiken in meinem täglichen Leben in Bezug auf den Verzehr von ‚Gammelfleisch‘ ziemlich genau vorhersagen.	1	2	3	4	5
Ich halte es für wahrscheinlich, dass ich diesen Risiken in meinem Leben ausgesetzt werde.	1	2	3	4	5

3 Welchen Stellenwert nimmt für Sie das Thema ‚Gammelfleisch‘ in Ihrem täglichen Leben ein? In wie weit halten Sie folgende Äußerungen auf Sie selbst zutreffend?

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
Ich fühle mich von dieser Art Risiken in meinem täglichen Leben betroffen.	1	2	3	4	5
Diese Risiken haben starken Einfluss auf mein Leben.	1	2	3	4	5
Ich finde es wichtig, Informationen über diese Risiken in meinem täglichen Leben zu suchen.	1	2	3	4	5

4 Wie fühlen Sie sich, wenn Sie an die Möglichkeit denken, unwissentlich verdorbene Fleischprodukte zu konsumieren? Bitte markieren Sie in jeder Zeile:

Dann fühle ich mich...	Überhaupt nicht	Ein bisschen	Einigermaßen	Ziemlich	Sehr stark
angespannt	1	2	3	4	5
ängstlich	1	2	3	4	5
nervös	1	2	3	4	5
besorgt	1	2	3	4	5
wütend	1	2	3	4	5
hilflos	1	2	3	4	5
angewidert	1	2	3	4	5

5 Die folgenden Äußerungen betreffen die Arbeit der Regierung, der Gemeinden und der Betriebe in Bezug auf die Risiken beim Verzehr von ‚Gammelfleisch‘. Bitte geben Sie an, in wie weit folgende Äußerungen Ihrer Meinung nach zutreffend sind.

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
<u>Betriebe</u> , die mit Fleischwaren arbeiten, nehmen Rücksicht auf die Gesundheit der Verbraucher.	1	2	3	4	5
Die <u>Regierung</u> kommuniziert offen mit den Bürgern über die Risiken, die der Verzehr von ‚Gammelfleisch‘ haben kann.	1	2	3	4	5
Die <u>Gemeinde</u> kommuniziert offen mit den Bürgern über diese Risiken.	1	2	3	4	5
Wenn <u>Betriebe</u> , die mit Fleischwaren arbeiten, behaupten, die Risiken, unter Kontrolle zu haben, dann glaube ich das.	1	2	3	4	5
Die <u>Regierung</u> schützt Bürger vor diesen Risiken.	1	2	3	4	5
Die <u>Gemeinde</u> schützt Bürger vor diesen Risiken.	1	2	3	4	5
<u>Betriebe</u> , die mit Fleischwaren arbeiten, wissen, wie sie mit zugehörigen Risiken umgehen müssen.	1	2	3	4	5
<u>Betriebe</u> , die mit gefährlichen Stoffen arbeiten, schützen Verbraucher vor den möglichen Risiken.	1	2	3	4	5

6 Stellen Sie sich selbst die Frage: „Wie würde ich reagieren, wenn ich etwas über ‚Gammelfleisch‘ hören, sehen oder lesen würde?“

<i>Wenn ich etwas über ‚Gammelfleisch‘ sehe, lese oder höre...</i>	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
... werde ich so viele Informationen wie möglich suchen.	1	2	3	4	5
... werde ich Informationen darüber suchen, was ich tun muss, wenn es einen Vorfall mit ‚Gammelfleisch‘ in meiner Umgebung gibt.	1	2	3	4	5
Wenn es irgendwo in NRW einen Vorfall mit ‚Gammelfleisch‘ gibt, werde ich Informationen suchen.	1	2	3	4	5

7 Wie denken Sie, dass Menschen, die wichtig für Sie sind, mit den Risiken beim Verzehr von ‚Gammelfleisch‘ umgehen? In wie weit halten Sie persönlich folgende Äußerungen auf Sie zutreffend?

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
Mein Partner und/oder meine besten Freunde finden es wichtig, dass ich viel über diese Art Risiken weiß.	1	2	3	4	5
Meine Kollegen, Nachbarn und Bekannten finden es wichtig, dass ich viel über diese Art Risiken weiß.	1	2	3	4	5
Mein Partner und/oder meine besten Freunde wissen wahrscheinlich viel über diese Art Risiken.	1	2	3	4	5
Meine Kollegen, Nachbarn und Bekannten wissen wahrscheinlich viel über diese Art Risiken.	1	2	3	4	5

8 Die folgenden Äußerungen beziehen sich auf Ihr Wissen über mögliche Risiken, die der Verzehr von ‚Gammelfleisch‘ für Sie bergen kann. Bitte geben Sie an, in wie weit folgende Äußerungen Ihrer Meinung nach auf Sie selbst zutreffen.

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
Ich bräuchte eine Menge Informationen, um mir ein Urteil über die Risiken bilden zu können.	1	2	3	4	5
Ich weiß im Moment viel über dieses Thema.	1	2	3	4	5
Ich weiß, welchen Risiken ich beim Konsum von ‚Gammelfleisch‘ ausgesetzt bin.	1	2	3	4	5
Ich will alles über die Risiken wissen, denen ich ausgesetzt bin.	1	2	3	4	5
Ich will viele Informationen über Vorfälle oder Veränderungen in Bezug auf Risiken beim Verzehr von ‚Gammelfleisch‘.	1	2	3	4	5
Meine Kenntnis darüber, wie man mit den Risiken, die der Verzehr von ‚Gammelfleisch‘ haben kann, umgehen soll, ist für mich befriedigend.	1	2	3	4	5
Um gut mit diesen Risiken umgehen zu können, brauche ich mehr Informationen.	1	2	3	4	5
Das, was ich im Moment über diese Risiken weiß, ist für mich ausreichend.	1	2	3	4	5
Ich weiß zu wenig, um beurteilen zu können, wie hoch das Risiko für mich ist.	1	2	3	4	5
Ich habe nicht die richtige Kenntnis, um beurteilen zu können, wie hoch das Risiko für mich ist.	1	2	3	4	5

Die folgenden Fragen beziehen sich auf das Thema ‚gefährliche industrielle Stoffe‘ und die Risiken, die diese beinhalten können.

9 Wie gefährlich schätzen Sie die folgenden Aktivitäten für die Bevölkerung ein?

	Überhaupt nicht	Ein bisschen	Einigermaßen	Ziemlich	Sehr stark
Lagerung, Produktion und Gebrauch von gefährlichen industriellen Stoffen <u>innerhalb</u> der geschlossenen Ortschaft	1	2	3	4	5
Lagerung, Produktion und Gebrauch von gefährlichen industriellen Stoffen <u>außerhalb</u> der geschlossenen Ortschaft	1	2	3	4	5
Transport von gefährlichen industriellen Stoffen <u>innerhalb</u> der geschlossenen Ortschaft	1	2	3	4	5
Transport von gefährlichen industriellen Stoffen <u>außerhalb</u> der geschlossenen Ortschaft	1	2	3	4	5

10 Die folgenden Äußerungen beziehen sich auf Meinungen und Gefühle, die Menschen hinsichtlich der Risiken gefährlicher industrieller Stoffe haben können. Bitte geben Sie an, in wie weit Sie persönlich diese Äußerungen für zutreffend halten.

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
Ein Unfall mit industriellen Stoffen würde wahrscheinlich Auswirkungen auf eine große Anzahl Menschen in der Umgebung haben.	1	2	3	4	5
Ein Unfall mit industriellen Stoffen würde das Leben der Opfer ernsthaft erschüttern.	1	2	3	4	5
Ich kann die Risiken in Bezug auf diese Stoffe in meiner Lebens- oder Arbeitsumgebung ziemlich genau vorhersagen.	1	2	3	4	5
Ich halte es für wahrscheinlich, dass ich diesen Risiken in meinem Leben ausgesetzt werde.	1	2	3	4	5

11 Welchen Stellenwert nimmt für Sie das Thema ‚gefährliche Stoffe‘ in Ihrem täglichen Leben ein? In wie weit halten Sie folgende Äußerungen auf Sie selbst zutreffend?

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
Ich fühle mich von dieser Art Risiken in meiner Lebensumgebung betroffen.	1	2	3	4	5
Diese Risiken haben starken Einfluss auf mein Leben.	1	2	3	4	5
Ich finde es wichtig, Informationen über diese Risiken in meiner Lebensumgebung zu suchen.	1	2	3	4	5

12 Wie fühlen Sie sich, wenn Sie an die Möglichkeit denken, gefährlichen Stoffen ausgesetzt zu werden?

Bitte markieren Sie in jeder Zeile:

Dann fühle ich mich...	Überhaupt nicht	Ein bisschen	Einigermaßen	Ziemlich	Sehr stark
angespannt	1	2	3	4	5
ängstlich	1	2	3	4	5
nervös	1	2	3	4	5
besorgt	1	2	3	4	5
wütend	1	2	3	4	5
hilflos	1	2	3	4	5
angewidert	1	2	3	4	5

13 Die folgenden Äußerungen betreffen die Arbeit der Regierung, der Gemeinden und der Betriebe in Bezug auf die Risiken von gefährlichen Stoffen. Bitte geben Sie an, in wie weit folgende Äußerungen Ihrer Meinung nach zutreffend sind.

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
<u>Betriebe</u> , die mit gefährlichen Stoffen arbeiten, nehmen Rücksicht auf die Sicherheit und Gesundheit der Menschen in der Gegend.	1	2	3	4	5
Die <u>Regierung</u> kommuniziert offen mit den Bürgern über diese Risiken.	1	2	3	4	5
Die <u>Gemeinde</u> kommuniziert offen mit den Bürgern über diese Risiken.	1	2	3	4	5
Wenn <u>Betriebe</u> , die mit gefährlichen Stoffen arbeiten, behaupten, die Risiken unter Kontrolle zu haben, dann glaube ich das.	1	2	3	4	5
Die <u>Regierung</u> schützt Bürger vor diesen Risiken.	1	2	3	4	5
Die <u>Gemeinde</u> schützt Bürger vor diesen Risiken.	1	2	3	4	5
<u>Betriebe</u> , die mit gefährlichen Stoffen arbeiten, wissen, wie sie mit zugehörigen Risiken umgehen müssen.	1	2	3	4	5
<u>Betriebe</u> , die mit gefährlichen Stoffen arbeiten, schützen Umwohner vor den Risiken.	1	2	3	4	5

14 Stellen Sie sich selbst die Frage: „Wie würde ich reagieren, wenn ich etwas über gefährliche Stoffe in meiner Lebensumgebung hören, sehen oder lesen würde?“

<i>Wenn ich etwas über gefährliche Stoffe sehe, lese oder höre...</i>	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
... werde ich so viele Informationen wie möglich suchen.	1	2	3	4	5
... werde ich Informationen darüber suchen, was ich tun muss, wenn es ein Unfall mit gefährlichen Stoffe in meiner Umgebung geschieht.	1	2	3	4	5
Wenn es irgendwo in NRW ein Unfall mit gefährlichen Stoffe passiert, werde ich Informationen suchen.	1	2	3	4	5

15 Wie denken Sie, dass Menschen, die wichtig für Sie sind, mit den Risiken von ‚gefährliche Stoffe‘ umgehen? In wie weit halten Sie persönlich folgende Äußerungen auf Sie zutreffend?

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
Mein Partner und/oder meine besten Freunde finden es wichtig, dass ich viel über diese Art Risiken weiß.	1	2	3	4	5
Meine Kollegen, Nachbarn und Bekannten finden es wichtig, dass ich viel über diese Art Risiken weiß.	1	2	3	4	5
Mein Partner und/oder meine besten Freunde wissen wahrscheinlich viel über diese Art Risiken.	1	2	3	4	5
Meine Kollegen, Nachbarn und Bekannten wissen wahrscheinlich viel über diese Art Risiken.	1	2	3	4	5

16 Die folgenden Äußerungen beziehen sich auf Ihr Wissen über mögliche Risiken, die gefährliche industrielle Stoffe für Sie bergen können. Bitte geben Sie an, in wie weit folgende Äußerungen Ihrer Meinung nach auf Sie selbst zutreffen.

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
Ich bräuchte eine Menge Informationen, um mir ein Urteil über die Risiken bilden zu können.	1	2	3	4	5
Ich weiß im Moment viel über dieses Thema.	1	2	3	4	5
Ich weiß, welchen Risiken von industrielle Stoffen ich ausgesetzt bin.	1	2	3	4	5
Ich will alles über die Risiken wissen, denen ich ausgesetzt bin.	1	2	3	4	5
Ich will viele Informationen über Unfälle oder Veränderungen in Bezug auf Risiken industrieller Stoffe.	1	2	3	4	5
Meine Kenntnis darüber, wie man mit den Risiken von industriellen Stoffen umgehen soll, ist für mich befriedigend.	1	2	3	4	5
Um gut mit diesen Risiken umgehen zu können, brauche ich mehr Informationen.	1	2	3	4	5
Das, was ich im Moment über diese Risiken weiß, ist für mich ausreichend.	1	2	3	4	5
Ich weiß zu wenig, um beurteilen zu können, wie hoch das Risiko für mich ist.	1	2	3	4	5
Ich habe nicht die richtige Kenntnis, um beurteilen zu können, wie hoch das Risiko für mich ist.	1	2	3	4	5

Die folgenden Fragen beziehen sich auf Sie im Allgemeinen, nicht spezifisch auf gefährliche Stoffe oder 'Gammelfleisch'.

17 Die folgenden Äußerungen betreffen die Arbeit der Regierung und der Gemeinden in Bezug auf Risiken im Allgemeinen. Bitte geben Sie an, in wie weit folgende Äußerungen Ihrer Meinung nach zutreffend sind.

	Sehr unzutreffend	Unzutreffend	Weder zutreffend noch unzutreffend	Zutreffend	Sehr zutreffend
Die <u>Regierung</u> kümmert sich um die Sicherheit und Gesundheit der Bürger.	1	2	3	4	5
Die <u>Gemeinde</u> kümmert sich um die Sicherheit und Gesundheit der Bürger.	1	2	3	4	5
Wenn die <u>Regierung</u> behauptet, alles zu tun, um die Risiken für Bürger so gering wie möglich zu halten, dann glaube ich das.	1	2	3	4	5
Wenn die <u>Gemeinde</u> behauptet, alles zu tun, um die Risiken für Bürger so gering wie möglich zu halten, dann glaube ich das.	1	2	3	4	5

Was ist Ihr Geschlecht?

- männlich weiblich

Wie alt sind Sie?

_____ Jahre

Was ist Ihre höchste abgeschlossene Ausbildung?

- Grundschule
 Hauptschule
 Realschule
 Gymnasium
 Lehre/Ausbildung
 Universität
 Anderes, nämlich: _____

Sind Sie Vegetarier?

- Ja Nein

Wo kaufen Sie meistens Ihr Fleisch? (Mehrere Antworten möglich.)

- beim Metzger
 im Supermarkt
 in günstigen Discount-Supermärkten
 auf dem Markt
 direkt beim Bauern
 Anderes, nämlich: _____

In wie fern haben Sie in ihrem täglichen Leben mit industriellen Stoffen zu tun? (Mehrere Antworten möglich.)

- Ich arbeite in einem Betrieb, der mit industriellen Stoffen arbeitet.
- Ich arbeite in der Nähe von einem Betrieb, der mit industriellen Stoffen arbeitet.
- Ich wohne in der Nähe von einem Betrieb, der mit industriellen Stoffen arbeitet.
- Gar nicht.
- Anderes, nämlich: _____

Welche Quelle nutzen Sie am liebsten, um Informationen über Risiken zu bekommen?

- Fernsehen
- Zeitung
- Radio

Bitte versuchen Sie folgende Fragen vollständig zu beantworten, auch wenn Sie die jeweilige Quelle nicht oft nutzen!

Wenn ich fernsehe, dann schaue ich mit Vorliebe folgende(n) Sender: _____

Wenn ich Zeitung lese, dann mit Vorliebe folgende Zeitunge(n): _____

Wenn ich Radio höre, dann mit Vorliebe folgende(n) Sender: _____

Vielen herzlichen Dank für Ihre Mitarbeit!

Bitte schicken Sie den ausgefüllten Fragebogen in beiliegendem, bereits frankierten Rückumschlag zurück an:

Universität Twente

Fakultät Gedragwetenschappen,

t.a.v. drs. Ellen ter Huurne (Cubicus)

Postbus 217

7500 AE ENSCHEDE

NIEDERLANDE